

NA DALJNEM VZHODU GRMIJO TOPOVI

Rdeča Kitajska v novi socialni revoluciji

Hujše kot pod Stalinom v Rusiji - Uničevanje družinskega življenja

Obstreljevanje otoka Kemoja, med katerim brez prestanka padajo nedolžni ljudje, se nadaljuje, ne da bi se zavoljo tega mednarodna javnost posebno razburjala. Tako zelo se je na to prelivanje krvi že navadila.

In vendar se je treba zavedati, da je položaj na Daljnem vzhodu vse dotlej, dokler se spor ne reši s sporazumom, nevaren za svetovni mir, četudi bržkone nihče ne želi nove vojne.

Zadostuje pa, da Mao Tse Tungovi ljudje iz neprevidnosti potopijo ameriško bojno ladjo, pa bi izbruhnil oborožen spopad, ki bi se lahko razširil na sosedne dežele in morda na ves svet.

Gre torej za dogodke, ogražajoče posredno tudi Evropo in s tem nas same, čeprav se odigravajo na skrajnem koncu sveta v daljni Aziji.

Cilj, ki ga kitajski komunisti skušajo uresničiti, je vsemu svetu znan, saj ga sami uradno razglajajo: v sklop rdeče Kitajske naj se ne vključijo le otoki, ležeči ob kitajski celinici, marveč tudi Formoza ali Taivan, ki šteje 8 in pol milijona prebivalcev ter zavzema izredno važen strateški položaj v Tihem oceanu.

KAJ PRAVIJO TAIVANCISAMI

Kdor je gospodar Taivana, obvladuje lahko južne obale Japonske, ogroža otočje Filipinov, obstoječe iz 7000 otokov, ki so danes pod oblastjo Združenih držav, od tu more prodirati tudi v druge dele Azije.

Tu je vzrok, zakaj so Japonci — od l. 1895 do konca druge svetovne vojne gospodarji Formoze — toliko cenili ta otok ter vložili vanj silne kapitale za razvoj njegovega gospodarstva. Taivan je bil osrednje oporišče japonskega imperializma v Aziji.

Mao ve dobro, kaj pomeni Taivan, in zato ga hoče za vsako ceno imeti. Od tod bi se kitajski komunizem lahko zmagovito širil med ostale azijske narode.

Vsakomur pa je jasno, da se bo Amerika takemu prodiranju komunizma do skrajnosti upirala.

Kako se bo zgodovinska borba za Taivan med rdečo Kitajsko in Združenimi državami končala, je seve neznano. Od prebivalstva Formoze izid spora vsekako ni odvisen. Otok je prešibak, da bi mogel sam odločiti o svoji usodi.

Kljub temu je pa zanimivo ugotoviti, kaj mislijo Taivanci o svoji bodočnosti.

RDEČA KITAJSKA NI PRIVLAČNA

Prebivalstvo Formoze mora izbirati med sedanjim položajem in razmerami v komunistični Kitajski, kamor ga vabi Mao.

Na goratem otoku, ki je tako velik kot Danska, prebivajo v veliki večini kmetje. Zemlja v prejšnjih časih ni bila njihova lastnina. Obdelovali so jo kot najemniki in oddajali gospodarjem 70 odstotkov pridelkov.

Lastno posestvo z lastnim domom je bil cilj, po katerem so hrepenele kmetijske množice ravno tako na Kitajskem kot na Formozi.

Ker je Mao to kmetjsko zahtevo uvaževal, medtem ko se je Čang Kaj Šek naslanjal na veleposestnike, je kitajsko ljudstvo potegnilo s komunisti in to je bil vzrok, da je Mao zmagal. Kot v Rusiji so tudi na Kitajskem zmagali komunisti predvsem s pomočjo kmetov, ki so revolucijo že zategadelj branili, ker so se bali, da ne bi jim veleposestniki spet iztrgali zemlje.

Toda prvotna zadovoljnost kmetov z Mao Tse Tungom je medtem že popolnoma splahnela.

SEDEMINŠTIRIDESET MILIJONOV HEKTAROV

Ko so komunisti prišli na krmilo, so najprej izpolnili vse obljube, ki so jih bili dali kmetom: vsakdo je dobil zemljo, katero je

potreboval, zraven hišo, gospodarska poslopja, živino in orodje.

L. 1950 je izšel zakon o agrarni reformi, po katerem je država razdelila med kmete v treh letih nič manj ko 47 milijonov hektarov zemlje.

Po vsej državi so bila ustanovljena »ljudska sodišča«, ki naj sodijo veleposestnikom. Njihova naloga je bila uničiti ves ta sloj. Koliko so jih obsodili na smrt? Mao sam je izjavil, da so jih ubili 800 tisoč, neki drugi voditelj kitajskih komunistov pa, da dva milijona.

Toliko krvolitje kmetov sicer ni navduševalo, a so ga mirno prenesli. Prvo jim je pač bilo, da so končno prišli do zemlje.

Popolnoma drugačen položaj je pa nastal, ko je Mao začel siliti kmete v kolhoze in sovhoze, se pravi jih začel iznova razlaščati. Iz svobodnih lastnikov so kmetje začeli že po nekaj letih postajati spet koloni ali najemniki, to pot le v službi države in ne več zasebnih gospodarjev.

Posledica je bila enaka kot povsod: kmetje so zgubili veselje do dela, večino pridelkov so potrošili sami v družini ter oddajali državi, čim manj so mogli.

Tako kot v vojašnici

Mao in njegova desna roka Lin-Šao-Ši sta se čutila seve hudo prizadeta. Ker je žito poleg riža danes skoro edino bogastvo Kitajske, sta sklenila, za vsako ceno zlomiti odpor kmetov.

Kaj sta naredila? Namesto da bi uvaževala želje in potrebe poljedelcev, kot sta to po začetnem oklevanju storila Gomulka na Poljskem in Tito v Jugoslaviji, sta segla enostavno po — nasilju.

V kolhozih je bilo spočetka združenih pri skupnem delu nekako 20 do 30 družin, sedaj so vanje spravili od 500 do tisoč. Kmetu je ostala v zasebni lasti le krpa zemlje za pridelovanje zelenjave in nekaj drugih potrebščin za družino. Prej je bilo na Kitajskem okoli 750 tisoč kolhozov, sedaj pa le približno 23 tisoč.

Kmetje morajo na delo kot vojaki. Ob 5. uri zjutraj se zberejo in, ko so jih prešteli, odkorakajo na polja. Ob 8. uri zajtrkujejo, ob 1. uri je kosilo, nato poldruga ura počitka. Skupna večerja je ob 6. uri popoldne. Delovni urnik traja 13 ur; namesto vsak teden imajo en prost dan le vsakih 14 dni.

RAZKROJ DRUŽINE

Kar se dogaja na Kitajskem, je neprimerljivo globokosežnejša revolucija, kot se je izvršila v Rusiji pod Stalinom.

Kmet ne spada več v svojo družino, temveč je v celoti vključen le v državno proizvodnjo. Mater so »osvobodili« sleherne skrbi za otroke. Ko se rodijo, jih takoj izročijo v državne zavode. Starši jih smejo le od časa do časa obiskati.

Mati je obenem »oproščena« skrbi, da skuha možu kosilo in večerjo ter mu opere perilo. Skupni obedi so v »ljudskih kuhinjah«, perilo se pere v občinskih perilnicah.

Kar je Mao vpeljal, je, razume se, protin naravno, zakaj celo živali čutijo potrebo po skupnosti roditeljev in mladičev, ne pa človek! In kar je proti človeški narodi bo prej ali slej propadlo.

Prebivalci na Taivanu so o vseh teh rečeh seve dobro poučeni in se zato ne morejo navduševati za razmere na Kitajskem. Prav nič jih ne mika, da bi se vključili v državo Mao Tse Tunga in njene muke. To posebno zavoljo tega, ker so se medtem razmere na Formozi pod vplivom Amerikancev močno zboljšale.

GOSPODARJI NA SVOJI ZEMLJI

Ko je Čang Kaj Šek bil poražen ter se s 500 tisoč vojaki in poldrugim milijonom političnih beguncev umaknil na otok Taivan, domače prebivalstvo ni bilo posebno navdušeno.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NE OROŽJE, AMPAK PRAVIČNOST

Janez XXIII. je v svojem prvem govoru po radiu pozval človeštvo, ravno tako kristjane kot nekristjane, naj naredo vse, da se ohrani svetovni mir.

Poglarvarje držav je opomnil, naj obrnejo svoje poglede na narode, ki so jim poverjeni, ter poslušajo njihov glas. Kaj hočejo in prosijo od vas?

Od vas ne zahtevajo tistega strašnega orožja, katerega je ustvarila naša doba in ki lahko povzroči bratomorno klanje in splošen propad, marveč mir. Mir, v katerem bi mogla človeška družina svobodno živeti, se razvijati in uspevati.

Narodi hočejo pravičnost, katera naj že enkrat določi medsebojne pravice in dolžnosti družbenih razredov v duhu enakopravnosti. Ljudstva zahtevajo mir in slovo, iz katere edino lahko izhaja resnična blaginja.

Zanimivo je, da so izjave Janeza XXIII. javno pohvalili tudi v Moskvi. Ko gre za svetovni mir, so poudarili, ni važno, ali je kdo katoličan ali nekatoličan, temveč se človeški rod deli samo v dve skupini ljudi: v take, ki so dobre, in take, ki so slabe volje.

EISENHOWERJEV PORAZ

Prebivalstvo Združenih držav je imelo 4. novembra volitve v parlament ter si izbralo obenem guvernerje v posameznih zveznih republikah.

Eisenhowerjeva republikanska stranka je bila pri tem do kosti poražena: njeni nasprotniki, Trumanovi demokrati, so si izvojevali znatno večino ravno tako v senatu kot poslanski zbornici, tako da so postali vodilna sila v državi. Demokrati so si priborili tudi večino guvernerjev, in sicer 24, republikanci pa le 8.

Eisenhower sam je seve ostal, zakaj volitve predsednika bodo po zakonu šele 1. 1960. Vladati bo le moral medtem z večino nasprotnikov v obeh zbornicah parlamenta, česar se pa Eisenhower ne mnogo straši, ker je na to že navajen in sta obe stranki v osnovnih vprašanjih zunanje politike več ali manj edini.

Vzroki silnega poraza so različni: nezadovoljnost kmetovalcev zaradi krize v poljedelstvu, kjer ne vedo, kam s preobilnimi pridelki, predvsem pa nerodnost zunanjega ministra Dullesa, kateremu očitajo, da je v sporu s komunisti zavoljo Taivana bil neprožen in preoster, tako da je spravil Ameriko parkrat na rob vojne.

Volitve vsekakor dokazujejo, da Eisenhowerjeva priljubljenost pada.

Edini uspeh, ki so ga republikanci dosegli, je bil v državi New Yorku, kjer je bil izbran za guvernerja znani republikanski milijarder Nelson Rockefeller, nova zvezda na političnem nebu Amerike.

Zdi se pa, da bo prihodnji predsednik države demokrat. Eisenhower se bo umaknil.

SE NE MOREJO ZEDINITI

Zastopniki zapada in vzhoda obravnavajo v Zenevi že skoro teden dni vprašanje, ali bi se ne mogel skleniti med velesilami

sporazum o prenehanju atomskih razstreljevanj.

Razlika v mišljenju je toliko, da sestanek ne more nikamor naprej. Rusi zahtevajo v prvi vrsti, naj se jedrski poskusi ne ustavijo samo za eno daljšo dobo, sicer da nima smisla se sploh pogajati.

Zapadnjakom leži pa na duši zlasti **nadzorstvo in jamstvo**, da se razstreljevanja ne bodo kljub dogovoru opravljala skrivaj. V ta namen naj bi se po raznih delih zemlje namestilo 160 do 170 znanstvenih opazovališč s številnimi strokovnjaki, ki bi imeli pravico pretakniti sleherni kot na svetu, da odkrijejo, ali se kje vendarle ne nadaljujejo poskusi.

Tako nadzorstvo pa Rusom posebno ne diši, ker se boje tujih vojaških ogleduhov.

In tako so pogajanja v Švici obtičala. Ljudstva postajajo pa nestrpna in se začnejo jeziti na mogočnejše tega sveta. Ker so se jedrski poskusi medtem zelo namnožili: 1. 1946 sta bili vsega le 2 razstrelitvi, v tem letu pa že 58, kar čedalje bolj ogroža zdravje človeštva.

ZATIRANJE SLOVENCEV

Krivični odlok deželnega glavarja Wedeniga proti obveznemu učenju slovensčine in nemščine na mešanem ozemlju Koroške še vedno napolnjuje z globokim ogorčenjem vse Slovence in Jugoslovane, kjerkoli prebivajo.

Posebno jih navdaja z jezo, ko berejo, kakšnih sredstev se nemški nacionalisti poslužujejo, da bi slovenske starše pripravili do tega, da izbrisejo svoje otroke iz slovenskega pouka. V Kapli na Dravi, Šentjanžu, Bistrici in drugod so državni nameščenci, med njimi orožniki, grozili Slovencem, da bodo izgnani iz Avstrije, kot se je godilo pod Hitlerjem, če ne podpišejo prošnje za izbris dece. Delavcem so pretili z odpustom iz služb.

In tako se je zgodilo, da se je le 17 odstotkov slovenskih staršev upalo obdržati svojo deco v dvojezičnih šolah.

Predstavnika obeh slovenskih političnih organizacij dr. Tischler in dr. Zwitter sta proti tolikemu nasilju protestirala naravnost pri predsedniku republike dr. Schärflu na Dunaju. Prosila sta za sprejem, da mu v imenu složne narodne manjšine izročita utemeljeno spomenico.

Zoper zatiranje koroških Slovencev je izročila na Dunaju protest tudi jugoslovanska vlada, ki je te dni protest obnovila. Za to ima pravico in dolžnost kot sopodpisnica mirovne pogodbe z Avstrijo.

NAPAKE SE MAŠČUJEJO

Ko je Naserjev odposlanec Hakim Amer pred kratkim obiskal Moskvo, je Hruščev izjavil, da bo Rusija dala Egiptu 60 milijard lir podpore za gradnjo jezua pri Asuanu ob Nilu.

Amerikanci so bili že 1. 1956 obljubili Naserju dvakrat tako visoko posojilo, s katerim je hotel speljati po puščavskih krajih namakalne naprave, tako da bi dežela postala rodovitna in nudila dovolj hrane prebivalstvu.

Tedaj so pa zapadnjaki posojilo naenkrat odpovedali.

Naser se je razočaran obrnil za pomoč na Moskvo, ki je, kot vemo, v dveh letih močno izrinila politični in gospodarski vpliv zapadne demokracije na vzhodnem Sredozemlju.

Na zahodu danes vsi priznavajo, da so 1. 1956 vodili zgrešeno politiko.

OPOMIN IZ MOSKVE

Preteklo soboto je sovjetska vlada izročila italijanskemu veleposlaniku v Moskvi pismo za Rim, v katerem Rusija svari Italijo, naj ne gradi na svojem ozemlju odstrelišč za ameriške rakete vzorca Jupiter in Thor, na katere se lahko pritrde tudi atomske glave.

Tak ukrep ogrožaja po mnenju Kremlja »mir v Evropi in pomeni v prvi vrsti nevarnost za samo Italijo«.

Sosedne dežele, ki jim Italija preti, se bodo morale braniti in pripraviti, da ob priložnosti »namerijo odločilen udarec« na pokrajine, v katerih leže odstrelišča«.

NA DNO

Znani raziskovalec morja Švicar Piccard se pripravlja, da se pedesetič potopi na dno oceanov. S čolnom Trieste se je že lani spustil blizu Neaplja v globino 3.700 metrov, sedaj se pa namerava pogrezniti ob kalifornijski obali v Ameriki 12 tisoč metrov globoko in tam nadaljevati svoja znanstvena raziskovanja.

KUHINJA BODOČNOSTI

Okrog 1. 2000 bodo gospodinjje imele dosti manj dela kot dandanašnji. Skoro ves trud bodo nadomestile elektronske priprave. Ljudje bodo kuhali in pekli z infrardečimi žarki, v hipu bo zavrel lonec vode, v par minutah bo spečena pečenka.

Posebne naprave bodo ogrevale pode in stene, tako da bodo peči nepotrebne. Celo vrata se bodo sama od sebe odpirala. Dovolj bo izreči določeno besedo in vključil se bo poseben tok za odpiranje. Edina nevarnost bo, da kdo pozabi čudežno besedo in ostanejo vrata zaprta.

ČRNI PREROK

Na Japonskem živi budistični svečenik Sciaman Lal, ki prerokuje, da bo februarja 1. 1961 izbruhnila atomska vojna. Nad polovico človeštva bo že v začetku vojne pomrlo. Duhovnik, ki je tudi politik, trdno veruje v svoje prerokbe, vendar upamo, da se mož debelo vara.

EDINA KOVAČICA

V Dolenji Dobravi pri Ljubljani kuje podkve edini kovač Slovenije, ki nosi krilo. To je brhka sedemnajstletna Micka Lamprechtova. Prav pogumno pribija podkve še tako nemirnim konjem. Do poklica je prišla po naključju. Oče sedemčlanske družine ni dobil vajenca, ker se mladi svet raje ozira po lahkem delu. Zato je kovač izučil kar svojo najstarejšo hčerko.

PROIZVODNJA ČEVLJEV

Zadnja leta je Italija postala ena prvih dežel za izdelovanje luksuznih čevljev. Središče te industrije je Vigevano v Padanski nižini. V prvi polovici tega leta je Italija izvozila nad 6 milijonov parov čevljev. Prodaja čedalje bolj narašča in z njo tudi cene, posebno še letos, ko so v Vigevanu narekovali novo modo: ženski čevlji bodo brez pet in z nekimi vzmetmi, moški pa bodo namesto konice imeli kot nekoč spet bunko na prstih.

Manzano spet na zatožni klopi

Pred prizivnim sodiščem v Trstu se je v sredo pričela razprava proti časnikarju iz Vidma Arturu Manzanu ter urednikoma listov Friuli Liberale in Arena di Pola. Arturo Manzano je, kot smo že večkrat poročali, napisal članek, v katerem je nesramno obrekoval g. Angela Kračino, župnika iz št. Lenarta v Beneški Sloveniji. Med drugim je trdil, da je g. Angel Kračina vodja »skupine jugoslovanskih aktivistov, ki že več let odkrito deluje za priključitev Nadiških dolin k Jugoslaviji.« Članek je izšel v Friuli Liberale in Areni di Pola.

Zaradi tolikšnega obrekovanja je vidensko sodišče na zahtevo g. Kračine dne 25. januarja t.l. obtoženca pogojno obsodilo na 5 mesecev zapora in plačilo sodnih stroškov.

Proti obsodbi so časnikarji vložili priziv in tako je zadeva prišla pred tržaško sodišče. V začetku razprave je predsednik dr. Nardi povabil g. Kračino in obtoženca, naj spor skušajo prijateljsko poravnati, češ da so se politične razmere v Beneški Sloveniji v zadnjem času spremenile, da živimo v dobi splošnega pomirjenja in da je zato treba krivice odpuščati.

G. Kračina je izjavil, da se strinja s predsednikovimi lepimi besedami, a zahte-

va, da se gonja proti njemu preneha, kar pa je mogoče doseči le, če sodni postopek gre do kraja.

Manzano je priznal, da je v članku pretiraval. G. Kračini je pripravljen jamčiti, da ga bo odslej spoštoval. Obenem je globoko obžaloval, da je sploh prišlo do tolikšnega spora.

Da se doseže morebiten sporazum, je predsednik prekinil razpravo. V nadaljevanju so branilci izjavili, da so obtoženec tudi voljni plačati sodne stroške in odškodnino tožitelju. Predsednik in ostali sodniki so nato začeli nagovarjati g. Kračino, naj tožbo umakne, češ da so se Manzano in tovariša priznali za krive in da so že tako bili nekrat obsojeni. Zaveda naj se nadalje, da smo v obmejnih krajih, kjer morata enkrat zavladati medsebojno spoštovanje in mir.

G. Kračina se je sodnikom spet zahvalil za lepe besede, a pristavil, da ima z Manzanom mnogo slabih izkušenj in zato ne more tožbe umakniti. Na predlog branilcev in v sporazumu z g. Kračino se bo razprava nadaljevala 10. decembra.

—o—

ZEMLJA V MUZEJU

V dunajski državni knjižnici hranijo največjo zbirko zemeljskih obel. V njej kažejo posnetek prvega globusa, ki ga je izdelal l. 1492 Martin Behain. Drugega je naredil flamski bakrorezec Mercator l. 1541.

V muzeju vidiš tudi oblo s premerom 4 metrov, v katerem ima prostora 30 oseb, poleg nje se pa blesti najmanjši globus v velikosti oreha, ki je vrezan v srebro.

Zanimivo si je ogledovati, kako si je človek v dobi stoletij predstavljal površino zemlje.

SPET LAŽEN ZDRAVNIK

V mestu Aosti je 8 let opravljal posle občinskega zdravnika prijazni in priljubljeni Attilio Franchini. Ko mu je železarna Cogne hotela pred kratkim poveriti mesto zdravstvenega vodje vseh svojih obratov, so pa odkrili, da mož sploh ni zdravnik, temveč študent brez izpitov.

Namesto da bi bil povišan, bo moral na zatožno klop.

Glinasti prašiček

Kdo se ne spominja glinastega prašička ali podobnega »šparoveca«, kamor je v mladih letih spuščal prihranjene novce?

Zadnji dan oktobra smo po vsem svetu obhajali mednarodni dan varčevanja, ki je bil določen na mednarodnem kongresu l. 1888. Zato se ob tej priložnosti spomnimo, kako je šel razvoj od glinastega prašička do vlog v posojilnicah.

Posode za hranjenje so vpeljali že v 7. stoletju pr. Kr., ko so začeli v Lidiji v Mali Aziji kovati denar. Verniki, ki so dotlej polagali na žrtvenike pridelke ali živinčeta, so zdaj začeli nositi v templje denar. Kakor danes se pa tudi v starih časih dolgoprsteži niso sramovali izmikati denarja iz svetišča. Zato so svečeniki ukazali izvotliti kamne ali hlode in verniki so skozi ozko špranjo spuščali denar vanje.

Šparoveček je bil tu! Polagoma so se tudi trgovci navadili hraniti denar in dragocenosti v takih kamenitih shrambah, ki so jih imenovali thesauros ali zakladnice.

V srednjeveških cerkvah so postavljali kamenite puščice za nabiranje miloščine. Papež Inocenc III. je l. 1199 kril stroške za križarsko vojno iz nalašč za to postavljenih puščic. Posebne kamenite ali lesene skrinjice so se zlasti v dobi rokodelskih cehev razširile po vsej Evropi. Cehovske skrinje za denar so bile izdelane po vseh umetniških pravilih. Iz njih so podpirali reveže, vdove in cerkve.

Splošno vlaganje novcev v šparovčke pa se je začelo šele v 15. stoletju na Francoškem. Posodice so izdelovali iz žgane gline. Prvotno so imele obliko ženskih prsi, ki so bile znak rodovitnosti; pozneje so se pojavile podobe raznih živali, najraje prašička; menda zato, ker je ta domača žival najbolj razširjena in rejena.

Današnji šparovčki imajo vse drugačne oblike. Na bankah se dobe male, kovane skrinjice, kamor se vlagajo kovanci, ključek pa hranijo na banki. Tako si marsikdo že v mladih letih prihrani čedno vsotico, če drugega ne, si pa vsaj prisvoji smisel za varčevanje in zavest, da če ni vinarja, ni goldinarja.

Po svetu

ŠVICA — Najhitrejša švicarska stenografka se imenuje Paula Aeschbach. V eni minuti ji je uspelo spisati 409 zlogov.

ŠVEDSKA — V Jönköpingu se je pripetil zelo redek dogodek. Neki kmet je opazil, kako se na njegovem travniku pase 5 krav, o katerih ni vedel, čigave so. Nekaj časa je gledal in naposled prijavil stvar policiji. Ta je odločila takole: če se v enem letu ne javi gospodar, postanejo krave kmetova lastnina.

PREPOVED V BELGIJI — Prometna policija je zabranila parom, da se skupno vozijo na motornih kolesih. Za vozačem odslej torej ne sme več sedeti žena ali dekle. Prepoved so izdali, da bi s tem znižali število nesreč na cestah.

ANGLIJA — V Londonu je odprl novo slikarsko šolo gospod Ray Burness. Njegova posebnost je v tem, da uporablja čisto drugačne barve kot drugi umetniki, tako kokosovo mleko, čebulni sok, marmelado in podobno.

Svoje barve kupuje Burness v prodajalnah za jestvine in zelenjave.

NEMČIJA — V Berlinu je nekdo razstavil kolo, ki je obenem motorni čoln za malega človeka. Na obe kolesi sta pritrjeni dve gumijasti blazini, ki ju lahko napolnimo z zrakom in pričvrstimo s pomočjo aluminijastih palic. S preprosto pripravo se vrtenje prenese od zadnjega kolesa na vijak v vodi in čoln zaplove. Cenena in praktična iznajdba!

DANSKA — Učitelji so spoznali, da televizija slabo vpliva na učence. Zato so toplo pripočili staršem, naj zvečer otroke spravijo od sprejemnikov čimprej v posteljo. Ker so šolarji kasno prisostvovali televizijskim oddajam, se je namreč dogajalo, da so sredi dopedanskega pouka — zaspali.

Rdeča Kitajska v novi socialni revoluciji

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ker je Šek držal tudi tu z veleposestniki, so se mu kmetje uprli. Punt je bil sicer v krvi zadušeni, toda Amerikanci so vendar prisilili Šeka, da izvede agrarno preosnovo, po kateri so kmetje postali lastniki zemlje, ki jo obdelujejo.

Pod vplivom Amerikancev je gospodarsko življenje na Formozi sploh močno napredovalo: otok proizvaja danes trikrat več riža kot l. 1945, električna struja se je od tedaj popetorila, v deželi so nastale mnoge tovarne cenjenih umetnih gnojil in raznih življenjskih potrebščin.

Prebivalstvo na Taiwanu živi danes bolje in udobneje kot katerokoli drugo ljudstvo v Aziji razen na Japonskem in v Siamu.

Najvažnejša pridobitev pa je, da so kmetje postali svobodni in neodvisni lastniki zemlje, medtem ko so njihovi kitajski tova-

riši spet navadni najemniki in koloni. Ko Taivanci vidijo, kako Mao poleg tega uničuje njihovo družinsko življenje ter spreminja kmete v mobilizirane vojake brez sleherne svobode in pravice, je jasno, da nočejo nič slišati o priključitvi h komunistični Kitajski.

S Čang Kaj Šekom pa tudi niso zadovoljni, kajti njegova vladavina je navadna vojaška diktatura, v kateri ljudstvo nima nobene besede. Vsa oblast je v rokah politične policije, ki jo vodi 52-letni Šekov starejši sin Čang-Čing Kuo. Razen tega so Šekovi ljudje grabežljivi in podkupljivi.

Če bi prebivalstvo Taivana moglo danes svobodno odločati o svoji bodočnosti, bi ravnalo tako odločno odklonilo priklopitev k rdeči Kitajski kot vladavino Čang Kaj Šeka. Pri ljudskem glasovanju bi se prav gotovo odločilo za popolno samostojnost ter prosilo Ameriko ali pa Združene narode, da se zaščiti njegova neodvisnost.

Tržaškega

NOVI MESTNI SVET

Prva seja novoizvoljenega občinskega sveta bo v torek, 11. t.m. Medtem se nadaljuje pogajanja med demokristjani, republikanci in socialnimi demokrati za sestavo občinskega odbora ter izvolitev župana. Ker so socialni demokrati odločno odbili kakršnokoli sodelovanje z liberalci, bo Kršč. demokracija verjetno skušala sestaviti skupno vlado z republikanci, za katero naj bi glasovali tudi socialni demokrati, ne da bi sprejeli katerokoli mesto v odboru.

Za novega župana in odbor bo torej glasovalo 29 svetovalcev, kar je še vedno manjšina, kajti za uspešno vladanje je potrebnih najmanj 31 glasov.

POKRAJINSKI SVET

Na seji tržaškega pokrajinskega sveta, ki je bila v četrtek prejšnjega tedna, je predsednik prof. Gregoretti sporočil, da je osnutek statuta za novo deželo Furlanijo-Julijsko krajino že bil dostavljen vladi in raznim poslancem. Obenem je predsednik izrazil zaskrbljenost, ker so iz Rima dospеле vesti, po katerih naj bi vlada pripravila svoj statut, ki pa za novo deželo ne predvideva nobene zakonodajne in gospodarske avtonomije.

Izjave prof. Gregoretija je potrdil demokristjanski prvak Degano, ki je pristavil, da hoče vlada spremeniti avtonomno deželo le v nekakšen »zemljepisni pojem«. Predsednik je svetu sporočil, da pojde takoj v Rim, kjer bo ministrom obrazložil statut, ki ga predlaga tržaška pokrajina. Pristavil je obenem, da je treba odkloniti avtonomijo, ki bi bila »v zasmeh prebivalstvu«.

Gre, kot vidimo, za hude pritožbe demokristjanskih prvakov, ki so prav gotovo povsem upravičene. Da je vlada res pripravila svoj osnutek statuta, so te dni potrdili italijanski listi. O njem se pa samo to ve, da predvideva ustanovitev nove pokrajine Pordenone in nič drugega.

Pri tem ne smemo pozabiti, da se demokristjani iz Vidma krčevito upirajo, da bi Trst bil glavno mesto dežele ter da bi Tržaško ozemlje imelo posebne gospodarske ugodnosti in tudi precejšnjo zakonodajno avtonomijo. Ker imajo Furlani v Rimu mnogo več zastopnikov kot Tržačani, je jasno, da vlada ne more podcenjevati njihovih zahtev.

Za tržaške razmere je zlasti zanimivo pisanje Piccola z dne 4. t.m., po katerem bi statut nove dežele nikakor ne smel predvidevati dvojezičnosti in proste cone.

NABREŽINA

Dr. Palamara obiskal naše obrežje

Konec prejšnjega tedna je generalni vladni komisar Palamara obiskal slikovito obrežje v bližini nabrežinskega in svetokriškega portiča. V tem predelu nameravajo namreč nekatera podjetja zgraditi vrsto hišic, ki jih bodo nato poleti oddajali v najem zasebnikom. Dr. Palamara si je ogledal tamkašnja zemljišča, da se prepriča, ali jih je res mogoče izkoristiti v tujskoprometne namene. Načrt podjetnikov krepko podpira Ustanova za tujski pro-

met v Trstu, ki je že naprosila državna oblastva za prispevek, s katerim naj se na več mestih zgradijo ceste, napelje vodovod ter električna luč do obale.

Zdi se, da je generalni komisar za sedaj le odločil, naj ustanova Selad zgradi pot z glavne obmorske ceste do nabrežinskega portiča. Pri tem želimo opozoriti oblastva, naj se pri gradnji poti upoštevajo tudi koristi nabrežinskih vinogradnikov. Pot je namreč treba zgraditi tako, da ne bodo imeli kmetovalci po nepotrebem prevleke škode. Zemljišče, koder pojde nova cesta, je treba posestnikom obenem pošteno plačati.

Proti otroški ohromelosti

V zdravniških ambulantah občine Devin-Nabrežina se v kratkem prične cepljenje otrok proti ohromelosti ali poliomielitisu. Cepijo se lahko vsi otroci od 6 mesecev do 3 let. Županstvo sporoča, da je cepljenje brezplačno in ni obvezno.

Dan in ura cepljenja v posameznih ambulantah bosta pravočasno javljena na razglasnih deskah in med obvestili pri nedelj- skih sv. mašah.

O novem vrtcu

Nabrežinske matere se pritožujejo, ker se v otroškem vrtcu ni še pričel pouk. Na županstvu smo zvedeli, da se to ni zgodilo zato, ker je novo šolsko poslopje še vedno brez vode. Zatrdili pa so nam, da so delavci Acegata v četrtek končno pričeli kopati jarek za vodovod in da bodo dela v nekaj dneh zaključena.

Če se pa novi vrtec zaradi nepredvidenih ovir ne bo mogel v kratkem otvoriti, je občina sklenila, naj se pouk prične kar v starem poslopju.

ŠKEDENJ

Smrt Antona Trebca

Prešnji petek je v tržaški bolnišnici ne- pričakovano umrl 73-letni domačin Anton Trebec. Pokojnik je dan pred smrtjo nesrečno padel z lestve, medtem ko je pleskal neko stanovanje na stari istrski cesti. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer so mu ugotovili lažje poškodbe na več delih telesa, ki pa so bile za njegovo zdravje usodne.

S smrtjo Antona Trebca smo zgubili poslednjega predstavnika tistega pokolenja tržaških Slovencev, ki so se pred prvo svetovno vojno in do nastopa fašizma živahno udeleževali v slovenskih telovadnih društvih ter v tem športu dosegli zavidljive uspehe. Pokojnik je bil navdušen športnik in je dolgo let vodil najrazličnejša slovenska športna društva v mestu in v okolici. Za časa fašizma je moral zapustiti rodne kraje in je živel v Ljubljani, kjer so ga med vojno zaprli ter odpeljali v internacijo.

Naj zaslužnemu slovenskemu športniku sveti večna luč! Užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

SEGNI V TRSTU

V ponedeljek je bila na Velikem trgu v Trstu slovesna proslava 40-letnice zmage Italije nad avstro-ogrskimi armadami pri Vittoriju Venetu, katere se je udeležil tudi obrambni minister Antonio Segni.

Virgilu Ščeku v spomin

Živahne razprave med Kmetsko-delavski- mi zvezami in komunisti v našem tisku in na shodih so vzbujale vtis, da se naši kraji vračajo v normalne politične razmere. Mnogi so upali, da se bo Italija in z njo naša domačija počasi pomirila ter da se bo v deželi zakonitost obnovila.

Krmilo države je tedaj imel v rokah izkušeni in bistri Giovanni Giolitti, 78-letni liberalni prvak, o katerem so mnogi bili prepričani, da se mu bo naposled posrečilo vzpostaviti red in mir.

Najprej, so ljudje trdili, je s pomočjo fašistov ukrotil marksistično revolucionarno

13.

Dr. E. BESEDNJAK

nevarnost, sedaj pa bo ugnal še Mussolinija, ker ga več ne potrebuje. V borbi proti fašiz- tom se bo, če treba, opiral na socialiste.

Toda ti računi se niso obnesli, pravi vi- har se je Italiji šele bližal. Stari lisjak se je ulovil v lastne zanke. Njegova makijavelisti- čna politika je prinesla državi konec demo- kracije in uklenila ljudstvo v 21-letno suž- nost.

RAZPADANJE LIBERALNE DRŽAVE

Giolitti je hotel biti zvit in dajal fašistom očitno potuho. Dovoljeval jim je, da se proti vsem zakonskim predpisom oborožujejo s samokresi in bombami, da drve s tovorniki na kazenske pohode, pretepajo nasprotnike, požigajo njihove družbene sedeže ter sploh delajo z njimi, kar se jim zljubi.

Denar za nasilstva so prejeli fašisti od kapitalistov in veleposestnikov, policija je pa imela nalog, da ničesar ne vidi in v pri- meru potrebe fašistom še pomaga,

Najhujše pri tem pa je, da je črnosrajčni- ke čestokrat podprlo tudi vojaštvo. Tako so Slovenci med požigom Narodnega doma ali Balkana v Trstu na lastne oči gledali, kako so fašisti nosili golide bencina iz sosedne — vojašnice.

Ko je Giolitti menil, da je fašističnega div- janja dovolj in hotel nasilstva ustaviti, je bilo že prepozno. Ves državni ustroj je bil moralno že razrtn in do temeljev razmajan.

Policisti in uradniki, mali in veliki, so se bili že navadili na protizakonitost, ki jim je prešla v kri, in ubogali so odslej le Mus- solinija in njegove pribočnike. Pred črnimi srajcami so se do tal klanjali prefekti in kvestorji.

SRBSKA ČITALNICA V TRSTU

Da nekoliko očrtam razmere, v katerih smo tedaj Slovenci in Jugoslovani živeli v našem mestu, hočem rešiti pozabe dogo- dek, ki se je pripetil 27. jan. 1921 v prostoriin Srbske čitalnice v Trstu ob kanalu Sv. Anto- na Novega.

Pravoslavni Srbi iz mesta so imeli poleg svoje cerkve starodavno proslavo sv. Save z zabavo, na katero je imelo pristop le ome- jeno število gostov. Šlo je za povsem mirne, izvečine premožne družine, kot so lastniki parobrodskih družb Tripković in slični.

Ko je bil proti 11. uri zvečer pri kraju verski spored in so se gostje pripravljali na prosto zabavo, je prihrumela skupina faši- stov v dvorano, kjer je bilo zlasti mnogo gospa.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

OBČINSKI SVET

Na zadnji seji mestnega sveta, ki je bila prejšnjo sredo, je župan dr. Bernardis z izbranimi besedami najprej izrazil veliko veselje goriškega meščanstva, da je bil za novega papeža izvoljen beneški patriarh Angel Roncalli.

Župan je nato odgovoril komunistu Battiju, ki ga je bil vprašal, ali je res, da določenemu številu delavcev in uradnikov v livarni Safog grozi nevarnost, da bodo odpušteni z dela. Dr. Bernardis je dejal, da ni nobenih razlogov za hudo zaskrbljenost. V tej zadevi se ne pričakujejo druge novosti kot tiste, ki so že znane iz nedavnega poročila poslanca Martine, o čemer smo v listu pred kratkim poročali.

Slovenskemu svetovalcu Rudiju Bratužu, ki je občinskemu svetu raztolmačil splošno nezadovoljstvo s podjetjem za izterjevanje užitnine Bozzini-Gionchetti, je župan izjavil, da so mu pritožbe raznih skupin davkoplačevalcev znane. Do 10. novembra bo v tej zadevi padla neka odločitev.

Daljša razprava je nastala zaradi novega pravilnika o upravi proste cone. Uvodno poročilo je podal podžupan dr. Poterzio, ki je zlasti ugotovil, da je prosta cona namenjena le mestu in ne vsej pokrajini. Uvedena je bila zaradi izrednega položaja Gorice v povojni dobi; njen cilj je bil, da se ohranijo razna industrijska podjetja, ter privabijo še druga, da se tako vsaj omili brezposelnost. Ta cilj se je dejansko uresničil; to mora priznati vsak meščan, ki je dobre volje. Da svojemu trditvev podkrepi, je dr. Poterzio med drugim ugotovil, da je Gorica leta 1949 potrošila le 111 tisoč kWh električnega toka, leta 1957 pa 2 milijona 601 tisoč 573 kWh. Prosta cona ima tudi zaslugo, da se je okrepila podgorska predilnica, največje industrijsko podjetje v našem mestu, ter da se je uravnesil občinski proračun, ki je postal aktiven. Poročevalec je še poudaril, da je bilo v letu 1954 brezposelnih 13.390, v l. 1957 pa je padlo na 7.355.

Nato je dr. Poterzio izrazil zadovoljstvo, da so zakon o prosti coni podaljšali za 9 let. Upravni odbor je pripravil in predložil v razpravo in morebitno izpopolnitev novi pravilnik o prosti coni. Obravnava pa je odpadla, ker je svet moral rešiti še nekaj drugih nujnih zadev. O pravilniku bodo sklepali ta teden.

Svet je nato odobril 25-milijonsko posojilo za nakup jezuitskega zemljišča v ulici Diaz 20, ki ga občina potrebuje za šole. Nadalje so občinski očetje izvolili šest članov in prav toliko namestnikov v novo volilno komisijo za leti 1958-60. Med namestniki je tudi svetovalec Rudj Bratuž. Komunist Polletto je zatem govoril o livarni Safog ter dejal, da delavstvu in uradništvu tovarne še vedno grozi odpust z dela. Pri tem ugotavljamo, da komunistični svetovalci tako v mestnem kot v pokrajinskem svetu vedno nastopajo kot goreči zagovorniki delavstva, zastopniki krščanske demokracije pa jim vedno odgovarjajo, da bo vsa zadeva za delavstvo ugodno rešena. Tako sta tudi na tej seji zatrjevala dr. Bernardis in voditelj krščansko-demokratske skupine svetovalec Cocciani.

V NEPRAVEM TRENUTKU

Niso še odbrneli zvonovi, ki so oznanili vsemu širnemu katoliškemu svetu veliko veselje, da imamo novega papeža Janeza XXIII., ko je globoka žalost zagrnila srca slovenskih goriških vernikov in jih obenem napolnila s sveto jezo. Mladi travniški gospod župnik je namreč kratkomalo ukinitel starodavno slovensko sv. mašo ob 6. uri in prav tako starodavni slovenski blagoslov ob 15. uri. Obenem je prepovedal orgljanje na koru gospodičnana Lojzki Bratuž in Pavli Komel. Mlademu travniškemu župniku so na stečaj odprta vrata pri državnih in cerkvenih oblastvih. Zato se ne čudimo, da je dosegel od njih, da je bil »začasno«, kakor je bilo javljeno slovenskim vernikom v cerkvi sv. Ignacija, premeščen dosedanji slovenski travniški kaplan gospod Mazora. Obenem je bil g. Mazora odstavljen tudi kot veroučitelj na slovenski osnovni šoli. To se je zgodilo, kakor sedaj vidimo, zato, da je mogel travniški italijanski župnik brezskrbneje izvesti svoje zahrbne in zvijačne načrte proti nad 100 let starim slovenskim jezikovnim pravicam v travniški cerkvi. Gospod Mazora je namreč kot lev branil jezikovne pravice svojega naroda v cerkvi. Zato so ga najbrž premestili v Podgoro, kjer nadomešča bolnega podgorskega župnika gospoda Špacapana. To dejanje so globoko obžalovali vsi slovenski listi, ki jih goriški slovenski verniki berejo.

Vrata svetne in cerkvene oblasti se mlademu travniškemu župniku sicer na široko odpirajo, a za vse čase si je zaprl s svojimi nekrščanskimi ukrepi vrata, ki vodijo do sre njegovih slovenskih vernikov.

IZ ŠTANDREŽA

V nedeljo popoldne smo ob veliki udeležbi vaščanov, meščanov in okoličanov pokopali 58-letnega domačina Jožefa Makuca, trgovca s sadjem in povrtino. Pokojnik je bil od vseh spoštovan in pri vseh priljubljen, saj je bil velik poštenjak in zaveden Slovenec. Domači pevski zbor mu je pod vodstvom pevovodje Franceta Lupina zapel pred hišo žalosti in na grobu dve prelepi žalostinki. Blagemu pokojniku naj sveti večna luč. Njegovi ženi in otrokom izrekamo globoko sožalje.

SMRT ZNANE GROFICE

V sredo prejšnjega tedna so pokopali v domači kapelici na Cingrofu v Gorici grofice Olgo Coronini, ki je z družino več desetletij živevala v gradu v Lokah pri Kromberku. Blaga pokojnica je dočakala častljivo starost 90 let. Kromberško slovensko prebivalstvo je gojilo do pokojnice in vse njene družine veliko spoštovanje in tudi njena družina se je med slovenskim prebivalstvom prav dobro počutila. Rajna grofica je bila velika dobrotnica kromberških revnih družin in tamkajšnje župnijske cerkve. Veliko prijateljstvo je izkazovala zlasti dolgoletnemu župniku in glasbeniku Vinku Vodopivcu. Njenega pogreba se je udeležil tudi sedanji kromberški župnik z nekaterimi družinami.

Naj plemeniti pokojnici sveti večna luč in dobri stvarnik naj ji bogato poplača vse dobre, ki jih je storila slovenskim ljudem. Njunim trem otrokom, posebno še njeni hčeri gđc. Nikoleti, izrekamo globoko in iskreno sožalje.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

Predeji je mogel kdo posredovati, so nasilneži planili v ospredje, kjer je ob zidu slo-nela na visokem podstavku lepo okrašena cerkvena slika sv. Save. Med divjim rjovenjem: »Qui siamo in Italia! Non si fanno feste slave!« (Tu smo v Italiji! Slovanske veselice se ne smejo prirejati!) so začeli trgati zavese. Eden izmed njih je z oboroženo pestjo treščil v svetnika, da se je vse razsulo po tleh. Drugi junak je zatem s samokresom razbil plinsko žarnico, medtem ko so ostali jeli metati opremo v goste, umikajoče se v ozadje dvorane. Na mah sta bila ves dohod in stopnišče napolnjena s kričečimi fantalini.

Ko so divjaki videli, kako zelo so ženske prestrašene, so se s krikom »Evviva l'Italia!« končno oddaljili. Na stopnicah so za slovo še napisali: »Abbasso i scavi!«

PRED NOSOM KVESTURE

Glavni razbijači so odnesli vsak nekaj s seboj: eden razbito sliko sv. Save, drugi cerkvene zastavice in preproge, tretji note, ki so jih ukradli s klavirja.

Ravnokar v Trst prispeli diplomatski predstavnik Jugoslavije g. Nešič, ki se je udeležil proslave, je odšel na kvesturo protestirat proti nasilju in nato sta se v dvorani res prikazala dva policista v civilu, da »napravita poizvedeki«.

Dogodek sam na sebi se ne zdi bogsigavedi kako važen, a je nadvse značilno dokazilo, kako je bilo tedaj z zakonitostjo in z osebno varnostjo državljanov v naših krajih.

Da fašisti pred nosom kvesture vdirajo v tuje prostore, tam streljajo, kradejo in ljudi žalijo ter izzivajo, ni nobenega oblastnika posebno vznemirjalo.

Na kvesturi so se gospodje smehljali, majali z glavo, obljubljali, da bodo »poskrbeli za red«, a niso nikdar nobenega fašista prijeli in kaznovali.

Krivci so ostali vselej »neznani«.

Policist, ki je bil poslan na poizvedbo v Srbsko čitalnico, se je na člane društva nekako še hudoval, češ da bi bili tako malo število fašistov lahko sami ven zmetali. Starejši gospodje naj bi si torej zavihali rokave ter se začeli s fašisti pretepati!

LE UVOD V HUJŠA NASILJA

»Tudi to bi lahko storili,« je pripomnil eden izmed Srbov, »toda le če bi tudi mi smeli nositi pri sebi bombe in revolverje.«

In v tem je bila ravno bistvena razlika med fašisti in ostalim prebivalstvom. Črnosrajčniki so bili oboroženi, vsi drugi neoboroženi. Kadar je napadeni skušal odbiti silo s silo, je policija vzela navadno v zaščito napadalce ter razorožila in zaprla napadene.

Zločinski vdor v Srbsko čitalnico prav gotovo ni bil po volji niti rimski vladi niti krajevnim državnim oblastvom. Saj je med sednima deželama bila komaj podpisana mirovna pogodba in odgovorni državniki so čutili potrebo, da vsaj za silo nekako uredi razmere na Jadranu.

Toda razbrzdanost in nasilnost fašistov sta se bili po vsej državi že tako razbohotili, da ju rimska vlada ni mogla več krotiti.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Pred nekaj dnevi smo v italijanskih dnevnikih brali, da bo novi papež Janez XXIII. imenoval za kardinala tudi videmskega nadškofa msgr. Zaffonata. To naj bi se zgodilo, ker naj bi bil msgr. Zaffonato papežev prijatelj, in sicer iz časov, ko je bil sv. oče še patriarh v Benetkah.

Vest je vse zavedne Beneške Slovence neprijetno zadela. Saj smo morali v Novem listu in drugih slovenskih listih ter zlasti še v našem domačem glasilu Matajurju vedno opozarjati sv. stolico in blagopokojnega papeža Pija XII. na prežalostno delovanje videmskega nadškofa v cerkvenem življenju trpeče Beneške Slovenije. Priznati moramo, da smo doživeli od nadškofa veliko razočaranje, ker so bila premnoga dejanja visokega cerkvenega dostojanstvenika v nasprotju s pravicami našega materinega jezika v cerkvah in tuja vsem izročilom in natančnim predpisom katoliškega dušebrižništva. Novi videmski nadškof je imel prelepo priliko, da popravi težko krivico, ki jo je pretrpela naša narodna manjšina v Beneški Sloveniji tedaj, ko je njegov prednik za časa fašizma dopustil vdor fašistične državne oblasti v naše cerkveno življenje. Državna oblastva so tedaj nasilno odstranila iz cerkva našo materinščino. Krivice msgr. Zaffonato žal ni popravil in njegov greh je večji od greha njegovega prednika. Saj je danes cerkvena oblast popolnoma svobodna in absolutna gospodarica v cerkvi. Pač pa je msgr. Zaffonato načrtno nadaljeval nekrščansko raznarodovalno dejavnost svojega prednika. Strupeno sovraštvo in zaničevanje do slovenskega jezika v Beneški Sloveniji se je pod njegovim nadpastirstvom grozotno razširilo in cerkvene razmere so se znatno poslabšale. Prav ob zadnjih njegovih pastirskih obiskih v

naših župnijah se je onemogočila vsaka domača slovenska molitev v cerkvi. Doživeli smo celo, da se je moral vernik izpovedati pred pričo, ki je služila za tolmača.

Prepričani smo, da je sv. stolica natančno poučena o cerkvenih razmerah v naši domačiji; znana ji je tudi velika nevolja vernikov, ki ne morejo prenašati, da se njihova materinščina tako zapostavlja in zaničuje. To dela tuja duhovščina, ki uživa vso zaščito nadškofa Zaffonata. Zaradi njegove zaščite pri strupenem raznarodovanju se tudi mladi tuji duhovniki v naši domačiji sploh nečejo naučiti jezika vernikov.

Kaj naj sodimo spričo teh prežalostnih dejstev o vesti, ki so jo vrgli v javnost videmski nacionalistični krogi? Razume se, da ti krogi želijo le to, da bi novi papež Janez XXIII. z imenovanjem msgr. Zaffonata za kardinala odobril njegovo delovanje v videmski nadškofiji. Če se bo ta napoved izpolnila, smo prepričani, da bi sv. oče ob povišanju videmskega cerkvenega predstojnika mogel odobriti s tem le njegovo nadpastirsko delovanje v Vittoriju Venetu, nikakor pa ne njegovega dela v videmski nadškofiji, v kolikor zadeva Beneške Slovence. Če mu sv. oče podeli kardinalski klobuk, katerega morda zares zasluži kot nadpastir Italijanov, prosimo papeža Janeza, naj pošlje v videmsko škofijo vsaj novega nadpastirja, ki se bo živo zavedal svojih katoliških dolžnosti tudi do slovenskih vernikov. Katoliški škof je namreč v vesti dolžan, da z vsemi sredstvi in s apostolsko vnetostjo pospešuje tudi narodni razvoj vernikov, ne pa da božjo ustanovo spreminja v raznarodovalnico slovenskega naroda. Predvsem pa naj sv. oče morebitnemu novemu videmskemu nadškofu izrecno naloži dolžnost, da temeljito popravi vse težke krivice, ki sta jih zadnja nadškofa zagrešila

proti Beneškim Slovincem v cerkvenem in verskem življenju. Tako naj bo poslanstvo morebitnega novega nadpastirja v videmski nadškofiji. To bi bilo v blagoslov ne le naše slovenske narodne manjšine v Beneški Sloveniji, marveč tudi vse katoliške Cerkev.

IZ PRAPOTNEGA

Hvale vredno je, da je naša občina najela 30 milijonov lir posojila, s katerimi bo lahko razširila in asfaltirala cesto iz Prapotnega v Podrskije. Idrijska dolina, ki je danes nekako zapuščenca, bo imela tako vse drugačno lice. Če bodo popravili tudi cesto, ki pelje iz Obroč na Staro goro, bi se Prapotno in vsa Idrijska dolina tudi turistično razvili. Saj bi tedaj Goričani in Tržičani, ki radi in pogosto romajo na Staro goro, raje uporabljali to pot namesto ceste okrog Čedadu.

Pred kratkim so našli v reki Idriji pri Pojanah truplo 31-letnega cestarja Fiorenza Durijsa iz Prapotnega. Ugotovili so, da je moža pri delu prijel slabost in da je zato padel v vodo. Naj mu sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ RAJBLJA

Od 5. do 12. oktobra je bil pri nas sv. misijon, ki smo ga svobro čas v listu napovedali. Pridige bivšega delavskega kaplana gospoda Ermacore so bile lepe in pomembne. Škoda le, da je bilo v cerkvi zelo malo vernikov, posebno še moških. Od 120 slovenskih družinskih poglavarjev, se jih je udeleževalo samo 15. Isto velja tudi za Nemce, a manj za Italijane. Vzrok temu žalostnemu pojavu je stara verska brezbržnost rudniškega okolja, a tudi to, da se v pastirovanju omalovažuje materinščina vernikov.

Misijonska običajna procesija je 12. oktobra morala zaradi hudega naliva odpasti in zato smo jo imeli 16. oktobra. Tedaj je bila trdi sv. birma in videmski nadškof je birmal 25 naših otrok. Po birmi pa je bila procesija, ki se je je udeležilo veliko vernikov.

56

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Rudolfovi nasprotniki so se zbirali okrog nadvojvode Albrehta, ki je hotel cesarjevičev ugled pri ljudstvu spodkopati. Nastavili so mu past, da bi pred javnostjo dokazali zveze med cesarjevičem in liberalnimi dnevniki. Poslali so k njemu nekega afriškega raziskovalca, da ga naprosi za članek o ptičih. Razprava je izšla z debelim Rudolfovim podpisom v omenjenem liberalnem dnevniku. Drugo jutro je cesar že našel na pisalni mizi debelo obrobjeni sinov članek kot dokaz njegovih zvez s protivladno strujo. Vezi med očetom in sinom so se še bolj zrahljale. Mati Elizabeta je vedela za te spletke, a je le od daleč trpela.

»Nikdar ne bom cesar!«

Prestolonaslednik Rudolf je skušal obdržati nekaj ugleda s tem, da je bil priljubljen pri armadi. Preko časnikarja Szepsa je hotel pridobiti zase mnenje častniških krogov. Pisal je o zvišanju oficirskih plač, hodil

kot divizijski poveljnik na Dunaju na kosilo v častniške menze. V drugem članku je Szeps ponavljal Rudolfove misli, da mora biti avstrijski častniški zbor svobodoljuben in vnet za veliko državno idejo, saj je armada zadnja rešiteljica meščanstva in urejenega državnega življenja. Dotlej je vojska bila dostopna le plemstvu, zdaj pa naj bo nositeljica naprednih idej! Takšna načela so zelo razburjala ministre, posebno Taaffeja, ki je cesarju spretno prišepetaval, kako nevaren da je cesarjevič!

Rudolf pa si ni znal urediti sistema svojih misli in je ostal vedno nezadovoljen idealist in sanjač. Sanjal je celo, da bi si s silo utrl pot do oblasti. Napisal je v tem duhu nepodpisan članek v Wiener Tagblattu. Čeprav je mislil, da o njegovem političnem stremljenju vedo le najožji zaupniki, je cesar vsako jutro našel na pisalni mizi tajna obvestila o sinovem mišljenju in ravnanju. Prepad med obema se je iz dneva v dan poglobljajl;

postala sta si tujca, še več — sovražnika. Kako je to bolelo Elizabeto, ki je sina vendarle ljubila, ker ji je bil po značaju soroden!

Rudolf je svoje breme vedno teže prenašal. Ko je bil že trideset let star, je občutil, da je njegovo življenje prazno in brez dejanj. Zazdelo se mu je, da nima v sebi sil, da bi se takemu brezupnemu življenju uprl. Kdaj bo nastopil svojo dediščino? Oče — cesar mu ne zaupa in ga ne posveča v državne posle niti toliko kot zadnjega kabinetnega tajnika.

»Jaz ne bom nikoli vladal — on mi zato ne bo nikdar nudil možnosti,« je večkrat ponavljal celo v dvornih krogih.

Seveda je cesar kaj kmalu zvedel tudi za take izjave. Nekega dne je stal prestolonaslednik v družbi dvorjanikov v sprejemni sobani svojega gradu na Ogrskem. Družba je bila razigrane volje; tudi Rudolf. Hipoma je utihnil, nato pa je presekala tišino: »Nikdar ne bom cesar avstrijski, pač pa ta, ki tam prihaja.« Prijatelji so se vsi začudeni obrnili in so videli, kako prihaja po stopnišču mladi nadvojvoda Franc Ferdinand. Preroške besede so se skoraj uresničile, saj je Franc Ferdinand res postal po Rudolfovi smrti prestolonaslednik in bi dosegel tudi krono, da ni našel v Sarajevu smrt.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

2 novimi idejami in ljubeznijo

Te dni se začena v Trstu in na Goriškem nova slovenska kulturna sezona. O prejšnji smo že nekako na tihem napravili obračun, s katerim ne moremo biti prav zadovoljni. Razni dogodki in neuspehi zadnjega časa so pokazali, da je slovensko kulturno in prosvetno življenje v naših krajih v krizi, ki je morda bolj vsebinska kot organizacijska. Lahko bi celo dejali, da organizacija duši vsebino, ali bolje rečeno, da je zameglila cilj in namen vsega prosvetnega dela med ljudstvom. Zdaj, ko vstopamo v novo sezono, bi morali v tem pogledu razčistiti svoje pojme in si priti na jasno, kaj pravzaprav hočemo s svojim kulturnim delom doseči.

PREVEC PRIVESEK POLITIKE

Prvo spoznanje, ki se mu ni mogoče ogniti pri iskrenem obračunu o našem kulturnem delu v prejšnji in v vseh preteklih povojnih sezonah, je to, da je bilo doslej vse slovensko kulturno delo v naših krajih preveč politično pobarvano. Mnogi so se navadili, da vidijo v kulturi samo privešek ali pravzaprav dekle politike.

Kulturo so podredili strankarskim smernicam in skušali nadomestiti njen splošno slovenski in človeški značaj s strankarsko frazeologijo. To ni motilo najbolj gorečih strankarskih pristašev, odbilo pa je od tako pobarvanih in usmerjenih kulturnih pobud mnogo ljudi, ki bi bili sicer z veseljem sodelovali. Slovensko kulturno življenje na Tržaškem in tudi na Goriškem je zato zadobilo mrzel in pust strankarski značaj in izgubilo vso svojo prisrčnost. Ljudje so se navadili čakati pobud od zgoraj, namesto da bi sami poprijeli. To tudi ni čudno, ker so več kot enkrat doživeli, da so bile njihove pobude in ideje sprejete z nezaupanjem in predvsem z brezbriznostjo, češ, kaj pa more priti dobrega od spodaj, če mi »gospodje«, ali če hočete, »ideologi« nismo prišli na isto misel ali ji vsaj botrovali?

Slovensko kulturno življenje v naših krajih je zato postalo tudi siromašnejše. Namesto da bi se razvijalo samo od sebe in v tisoč drobnih pobudah, je zadobilo obliko stroja, ki mu zna streči le nekaj strokovnjakov, a ki se morajo silno truditi, da ga zaženejo v pogon. Vsak hip se v njem nekaj pokvari. Drugi pa čakamo z rokami v žepih in gledamo, kdaj bo vendar ta čudoviti stroj stekel.

VEC ZAUPANJA V SVOBODNE POBUDE

V Trstu nam ne manjka sposobnih ljudi za kulturno delo. Imamo že lepo število dijaške mladine, visokošolcev in mladih izobražencev, ki so idealno

MLADOST

O, mladost, ti zvezda ubežna,
kje že svetiš se v daljavi?
Kot duhteča roža nežna
bi venela v rosni travi.

O mladost, ti zarja nade,
časa te oblak zakriva;
senca staranja tja pade,
kjer tvoj žarek ne prebiva!

O mladost, ti pesem mila,
zame nimaš ti več jeka!
Srca boš otrok polnila,
sanje starega človeka. —

Valentin Polanšek

Valentin Polanšek je koroški pesnik, doma iz Zelenke Kaple. Po poklicu je učitelj. Uči na novi lepi šoli na Obirskem, v katero zahajajo otroci z gorskih kmetij, tudi po dve uri daleč. Ti otroci imajo srečo, da jih uči učitelj, ki ljubi in obvlada slovensko besedo. V mladosti že skoro ponemčen, se je Valentin Polanšek kot mlad učitelj spet zavedel svojega slovenskega rodu in da spada v slovensko kulturno občestvo, ter je začel v slovenščini dajati izraza svoji pesniški naravi. Star je šele okrog 35 let, a je objavil v celovškem »Tedniku — Koroški kroniki« in v raznih drugih slovenskih koroških publikacijah že zelo veliko svojih pesmi v preprosti, tradicionalni obliki, a prežetih s pristnim, toplim čustvom. Napisal je tudi že obsežno povest.

usmerjeni in bi radi delali, če bi jih znali pritegniti h kulturnemu delu. Seveda pa ta mladina noče biti več samo vojska, ki bi ji zapovedovali od zgoraj postavljeni generali. Noče, da bi morala slepo odobravati le »generalske« ideje in pobude. Čuti, da je sama dovolj sposobna, da dà življenje novim idejam in kulturnim pobudam. In tako delo bo pristnejši odraz novega časa, kakor pa je dirigirano od zgoraj.

Vse slovensko kulturno delo v Trstu in na Goriškem je dejansko v nekakem kalupu, kamor ga silijo ljudje, ki so si morda iz čisto poštenih namenov zadali to nalogo, vendar pa povzročajo naši kulturi s tem veliko škodo. Napravili so se za politične in moralne cenzorje vsakršne nove pobude in vsakršne nove ideje in pri tem so navadno brezobzirni. Najdejo se tudi taki, ki gredo v svoji politični gorečnosti mnogo predaleč in postanejo krivični, da ne rečemo, nasilni.

Ce bi to odpadlo in če bi slovensko kulturno življenje svobodno zadihalo, predvsem pa če bi pokazali več domiselnosti in več žive ljubezni pri prosvetnem delu, bi se marsikaj obrnilo. In to bi se kmalu pozitivno odrazilo v vsem življenju naše manjšine.

Slovenska filharmonija v Italiji

V začetku tega tedna je prispela na gostovanje v Italijo Slovenska filharmonija iz Ljubljane. Priredila bo krožno potovanje po vsej Italiji, ki bo trajalo 18 dni. Nastopila bo v Brescii, Perugii, Aquili, Bariju, Tarantu, Palermu, Genovi, Milanu, Torinu, Modeni, Catanii in Veroni.

V skupini so zbor, orkester in solisti Nada Vidmarjeva, Sonja Hočvarjeva, Janez Lipušček, Samo Smerkolj in Danilo Merlak ter dirigenta Samo Hubad in Bogo Leskovic. Na sporedu imajo skladbe Stravinskega, Orffa, Brahmsa in Haydna. Na koncertu v Perugi bo sodeloval tudi mladi slavni slovenski violinist Igor Ozim.

Prepričani smo, da bodo častno zastopali slovensko glasbeno umetnost.

Zapiski pod črta

29. oktobra: Na prvi strani današnje Ljudske pravice sem našel naslov »Dobro razumevanje med nami in britanskim narodom«. Članek poroča o obisku jugoslovenskega državnega tajnika za zunanje zadeve Koče Popoviča v Londonu. Podpisan je neki K. T., ki pa bi že moral vedeti, da britanskega naroda v slovenskem pomenu naroda ni. So samo britanski narodi (Skotje, Angleži, Irci, Walličani) ali pa britansko ljudstvo v državnem smislu.

Ta malomarnost za jezik in pojme, zlasti pa pomanjkanje vsakršnega toplejšega, barvitejšega osebnega sloga in humorja utruja pri branju ljubljanskega tiska. Zdi se, da velik del člankov kratko in malo prevedejo, pri čemer zlasti zmrevarijo imena in tujke, n. pr. »To bee or not to bee«, kot je nekdo opozoril v reviji Jezik in slovstvo.

Ali je res nemogoče pritegniti k listom ljudi, ki bi znali pisati in imeli vsaj malo črta za jezik ter osebni slog? Saj bo tako časopisje postalo puho, kot je rusko! A po tej primeri je človeka že kar strah seči. Vzeti v roke moskovsko Pravdo pomeni držati v rokah kondenziran dolgčas.

2. novembra: Na mednarodnem zborovanju znanstvenikov, ki ga je sklicalo te dni Nemško društvo za raketno tehniko v Essen, je izjavil prof. Eugen Sänger iz Stuttgarta, da bo morda človek naletel v planetarnem prostoru drugih zvezd na razumska bitja in da je tudi možno, da se bodo v bodočnosti ljudje lahko selili s preobljudene Zemlje na druge planete v vesoljstvu.

V Modeni pa je dejal tudi te dni prof. Jean Hurzeler, ki je odkril okostje znamenitega »ominida« v Grossetu, da se je pojavil prvi prednik človeka na Zemlji pred 12 milijoni let.

Dvanajst milijonov let nazaj? Kaj je v primeri s tem zgodovinska doba človeštva, celò zgodovina Sumercev, faraonov in Abrahama? In vendar se nam

Černigoi razstavlja v Kopru

V prostorih koprškega okrajnega muzeja je prirejena te dni samostojna razstava del tržaškega slikarja in grafika prof. Avgusta Černigoja. Pokazal je večje število grafik v raznih tehnikah. Razstava vzbuja veliko zanimanje in laskave komentarje.

Priredili so jo za šestdesetletnico, ki jo obhaja umetnik v teh dneh in za katero mu tudi naš list prisrčno čestita ter mu želi še mnogo uspehov in zadoščenja pri njegovem umetniškem delu.

Poetova pot

Povojno nemško slovstvo pozna tri velika imena pisateljev, ki so vtisnili nemškemu književnemu življenju svoj pečat. Ti so: Mann, Brecht in Gottfried Benn. Prva dva sta bila že v mlajših letih znana in priznana. Benn so pa začeli ceniti šele po njegovi smrti.

Njegova življenjska pot je precej zavita in trnjeva. Rojen je bil leta 1886 v družini protestantskega pastora. Studiral je zdravilstvo in je 26 let star postal asistent v vojaški bolnišnici v Berlinu. Takrat je tudi objavil prvo zbirko pesmi, v katerih zajema dotlej nenavadno snov iz življenja bolnikov, človeške bede, mrličev in grobov. Med prvo svetovno vojno je izšel avtobiografski roman »Doktor Rönne« in nova zbirka pesmi. Obe zbirki so ocenili kot pričevanje nemirnega duha v začetku XX. stoletja, nekak dekadentni ekspresionizem.

Ob nastopu nacizma je Benn veljal za vodjo nove pesniške smeri. Leta 1935 je pa kulturni diktator Göbbels nastopil proti »pokvarjeni umetnosti« in je ukazal vsa Bennova dela sežgati. Pesnik je moral obleči vojaško suknjo. Deset let ni nihče slišal o njem; po vojni so ga imeli že za mrtvega. V vojni je izgubil vso družino; preстал je bombardiranje in zasedbo Berlina. Vendar poetova žila je še utripala. Po vojni je izdal novo lirično zbirko. Takrat so časopisi in kritiki začeli pisati o Benu, ki je pripravljal nove pesmi, eseje in prozo. Utrujen od udarcev življenja ni maral v javnost, izogibal se je vseh. Vendar so njegovo sedemdesetletnico leta 1956 po vsej Nemčiji praznovali. Osem mesecev po svojem literarnem vstajenju je umrl.

Njegova slava je začela šele tedaj rasti. Začeli so ustanavljati krožke bennijevcev in tiskati njegova dela, ki so danes najbolj brana v Nemčiji in prevedena tudi v italijanščino. Pesmi so vrezane tudi na plošče.

Zdi teh štiri, pet tisoč let dolga doba. Kaj bo s človeštvom čez drugih pet tisoč let? In čez 12 milijonov let? Če sklepamo, da bo tehnični razvoj napredoval s tako brzino kot zadnjih sto let, si ni mogoče več predstavljati življenja človeštva čez 5.000 let. Ob misli na to, kaj bo z ljudmi čez 12 milijonov let, se človeku zavrti v glavi... Ali je sodni dan res »blizu«, merjeno v tisočletjih, in ga bo povzročilo človeštvo samo ali pa je človeštvo na pragu fantastične pustolovščine?

4. novembra: Vedno spet me začudi, kakšno preprosto občinstvo se zbira v barih ob urah, ko so na sporedu posebno »zanimive« oddaje kot na primer Lascia o raddoppia. Socialne razlike pri tem izginejo. Vratarica in hišni lastnik sedita v istem baru in strmita skupaj na ploskev televizijskega sprejemnika. Pomanjkanje domišljije domujeta tako pri vratarici kot v razkošnem stanovanju nad njo. Nobena velika iznajdba zadnjih desetletij ni tako prikrojena za prepresteže kot televizija. A nobena tudi ni tako nedolžna.

5. novembra: V Italiji se pritožujejo, da je razpisanih preveč nagrad za pisatelje in umetnike. Skoro vsak lahko pride do kakšne, če se le malo potruji. In nekatere so tudi milijonske. Vendar pa se v tem razodevata ljubezen in spoštovanje, ki ju čuti Italijan do kulture in njenih ustvarjalcev.

V primeri s tem se mi zdi odnos slovenskega človeka do lastne kulture skrajno mrzel. Se nikoli v življenju nisem slišal, da bi bila kak zasebni ali zasebna ustanova v Sloveniji razpisala nagrado za slovenske pisatelje ali umetnike. Edini tak primer, ki mi je znan, se je zgodil med slovenskimi izseljenci v Argentini. Bolj kot denar bi razveselila nagrajenega umetnika in — ne samo nagrajenega — pozornost, da se je sploh kdo v javnosti spomnil na slovenskega umetnika ali pisatelja, tudi ko ga ni potreboval.

Tudi tu pri nas bi bilo lepo, če bi se našel kdo, ki ima kaj pod palcem in bi razpisal majhno nagrado za najuspešnejšega slovenskega umetnika v Trstu za leto 1958.

GOSPODARSTVO

PONAVLJAJOČA SE PESEM

V drugi polovici oktobra je bilo na splošno prav lepo vreme, tako da bi lahko na njeni opravili glavna dela, med katera spada tudi setev pšenice. Žito je treba sedaj sejati, da se še pred zimo toliko okrepi, da z lahkoto prenese neugodnosti mraza. Doslej pa so na žalost le redki kmetovalci posejali ozimno pšenico. V novembru bo dela na njivah oviralo vlažno vreme z blatom. V blato pa ne smemo sejati pšenice. Tako se bo zgodilo, kot tudi druga leta, da bodo nekateri sejali pšenico še v prvih dneh decembra.

Če pri ozimni pšenici proučimo visoke hektarske donose, ki jih beležijo v severni Italiji in tudi v sosedni Furlaniji, ugotovimo, da se doseže visok hektarski donos samo pri setvah, ki so bile izvršene v drugi polovici oktobra, in sicer med 15. in 25. oktobrom. Ti hektarski donosi so večkrat za 30 in več odstotkov višji, kot če je bila setev izvršena pozneje.

Naš kmetovalec navadno seje samo toliko ozimne pšenice, kolikor je potrebuje za domačo potrebo. Toda zakaj ne sejemo pravočasno pšenice, če vemo, da dobimo enako količino zrnja na površini, ki je za eno tretjino manjša kot pri pozni setvi? Naš kmetovalec bi mogel vztrajati in uspevati na svoji grudi, če bo imel visoke hektarske do-

nose. V nasprotnem primeru bo moral s truhom za kruhom.

Odmev te vedno ponavljajoče se pesmi se glasi: Letos je, kar je; prve ugodne dneve bom izrabil, da dokončam jesensko setev, prihodnje leto pa bom sejal ozimno pšenico v drugi polovici oktobra!

SEDAJ PAZI NA MLADO VINO!

V prejšnjih številkah smo pisali o glavnih napakah in boleznih, ki jih lahko ima mlado vino. Sedaj je nujno potrebno, da vino večkrat pokušamo in ugotovimo njegovo stanje. Paziti moramo, da tiho vreme je pravilno poteka: vrenje bi moralo kmalu prestati in vino bi se moralo začeti čistiti in bistriti. Če je še količkaj sladko, moramo skrbeti, da bo v kleti dovolj visoka toplota, ki naj ne pade pod 18° C, dokler se sladkoba ne izgubi, to je, dokler vino popolnoma ne povre.

Kdor ni ob trgatvi, oziroma moštiti uporabljaj žvepleno-amonijevega fosfata ali podobnih pripravkov, mu vino prav gotovo spreminja barvo. O tem se prepriča, če vzame iz soda kozarec vina in ga postavi na sod za 48 ur. Najbrž bo ugotovil, da vino spremeni barvo že po nekaj urah. Tega se ne smemo preveč ustrašiti, pač pa moramo vinu dodati enososine ali kalijevega metabisulfitu in vino bo kmalu izgubilo napako.

Do prvega pretakanja, katero bomo letos izvršili nekoliko prej kot druga leta, to je konec novembra, naj bodo na sodu kipelne vehe. Te naj bodo tako namazane z vinskim kitom, da zrak nima ob straneh dostopa do vina. V tem primeru ni potrebno, da so sodi polni. Če pa sodi niso polni in zrak prihaja do vina, nastane na vrhu kan, ki vino voden in razvija cik. Nekateri imajo navado, da namesto kipelne vehe postavijo na sod vrečico, napolnjeno s peskom. To nikakor ne zadostuje, ker zrak pride do vina tudi skozi pesek. Dokaz za to so mušice, ki sedajo na vrečice ali jih obletavajo. Živalice prenašajo kali očetne kisline.

Pred prvim pretakanjem, to je kakšnih 10 dni prej, bomo za vsak primer dodali vsakemu hl vina po eno kocko enososine ali vsaj po 5 gramov metabisulfitu.

RUSI ŽELIJO RAZTOPITI LED NA SEVERNEM TEČAJU

Ruski učenjak Pjotr Borisov predlaga spremembo vremena na svetu in naj se 303.525.000 hektarov tundre pretvori v bogate pašnike in rodovitne njive. Borisov je izjavil, da bi človek mogel segreti severni del zemeljske oble, kar bi bilo mogoče doseči s 70 km dolgim jezom v Beringovi ožini med rtičem Čukotka in Aljasko.

Po mnenju Borisova bi ta jez imel za posledico, da bi se znižala voda v Arktičnem oceanu, tako da bi topli Gulf Stream, ki sedaj greje predele severnega Atlantika, prelivl svoje tople vode ob Sibiriji in Aljaski ter raztopil led okoli Severnega tečaja.

Velik uspeh »Prvega slovenskega športnega dneva«

V torek in sredo so bile v prostorih PD Skamperle iz Sv. Ivana zanimive tekme v okviru »Prvega slovenskega športnega dneva v Trstu«. Že zaradi velikega števila prijavljenih tekmovalcev in številnega občinstva lahko rečemo, da je edinstvena prireditve povsem uspešna. Dokazala je obenem, kako je nujno potrebno, da se slovenska tržaška športna mladina zdrami ter se začne končno resno udeleževati v športu.

Prireditve je bila zelo dobro organizirana, kar se ob tako natrpanem sporedu redko zgodi.

SKAMPERLE NAJBOLJŠA ODBOJKARSKA EKIPA

Na izločilnem turnirju v odbojki je nastopilo 5 ekip, ker se je moštvo PD Pregarc predalo brez boja. Tekmovanje so, kot je bilo pričakovati, zmagali vigrani igralci svetoivanskega društva Skamperle, kateri so z lahkoto odpravili vse nasprotnike. Vse tekme so bile borbene in posebno zagrizeno so se borili Skedenjci.

Izidi: PD Cankar - PD Pregarc 2:0 (brez igre), Taborniki - KMI 2:0 (17:15, 15:8); **Polfinale:** PD Skedenj - PD Cankar 2:1 (21:9, 9:15, 15:11), PD Skamperle - Taborniki 2:0 (15:8, 15:7); **Finale:** PD Skamperle - PD Skedenj 2:0 (15:6, 15:12). **Ekipe:** PD Skamperle: Jurkič (kap.), Posega, Furlanič, Pavlica, Jurinič, Vuga, Rupel; PD Skedenj: Patrizio (kap.), Sosič, Orel, Brajkovič, Čok, Grmek, Pečar; PD Cankar: Babič (kap.), Cesar, Meršnik, Bradač, Sušteršič, Pilat, Kufersin; Taborniki: Palčič (kap.), Svetina, Mjot, Bole, Zupin, Pertot; KMI: Tavčar (kap.), Kojanec, Delfar, Klun, Koritnik, Lasič.

MOJSTRU LAKOVIČU SAHOVSKI TURNIR

Številni gledalci so prisostvovali zanimivim partijam šahovskega brzoturnirja. Mladi mojster Jože Lakovič iz Tržiča je z lahkoto dosegel 100 odstotkov možnih točk. Edini, ki se mu je upiral, je bil požrtvovalni Hreščak. Omeniti je treba, da na brzoturnirjih morajo igralci dobro poznati različne otvoritve, imeti prisotnost duha ter nekaj izkušnje.

Izidi: Lakovič - Presel 1:0, Lakovič - Kovačič 1:0, Lakovič - Cesarec 1:0, Lakovič - Ukmar 1:0, Lakovič - Grgič 1:0, Lakovič - Hreščak 1:0, Lakovič - Spacal 1:0, Lakovič - Ambrozet 1:0, Hreščak - Presel 1:0, Hreščak - Kovačič 1:0, Hreščak - Cesarec 1:0,

Hreščak - Ukmar 1:0, Hreščak - Grgič 1:0, Hreščak - Spacal 1:0, Hreščak - Ambrozet 1:0, Kovačič - Presel 0:1, Kovačič - Cesarec 1:0, Kovačič - Ukmar 1:0, Kovačič - Grgič 1:0, Kovačič - Spacal 1:0, Kovačič - Ambrozet remi, Grgič - Presel 1:0, Grgič - Cesarec 1:0, Grgič - Ukmar 1:0, Grgič - Spacal 1:0, Grgič - Ambrozet 0:1, Ukmar - Presel 1:0, Ukmar - Cesarec 1:0, Ukmar - Spacal 1:0, Ukmar - Ambrozet 1:0, Spacal - Presel 1:0, Spacal - Cesarec 1:0, Spacal - Ambrozet 1:0, Ambrozet - Presel 1:0, Ambrozet - Cesarec 1:0, Presel - Cesarec 1:0. **Končni vrstni red:** 1. Lakovič 8 točk, 2. Hreščak 7, 3. Kovačič 4,5, 4-5. Grgič, Ukmar 4, 6. Ambrozet 3,5, 7. Presel 2, 8. Cesarec 0.

ZANIMIVE BORBE V LAHKI ATLETIKI

Zaradi velikega števila nastopajočih je bila v vseh disciplinah ostra borba. Med moškimi sta se posebno odlikovala Sedmak Emil in Jurkič Ferucij. Dobro se je odrezal tudi Pilat. Med ženskami je treba pomeniti vse tiste, ki so si med seboj razdelile vsa prva mesta. Doseženi so bili zadovoljivi izidi, od katerih je treba omeniti mete Sedmaka in Jurkiča, ki sta oba dosegla 13,57 metra.

Izidi: Tek na 80 m - Predteki: I. 1. Pilat 10"1, 2. Cibic 10"2; II. 1. Jurkič 10"3, 2. Sirca 11"0; III. 1. Gašperlin 10"2, 2. Sosič 10"3; IV. 1. Sedmak 10"4, 2. Vremec 11"0. **Polfinale:** 1. Sosič 10"2, 2. Vremec 10"3. **Finale:** 1. Pilat (Cankar) 9"8, 2. Sosič 10"2, 3. Gašperlin, 4. Vremec, 5. Jurkič, 6. Sedmak, **Kros:** 1. Hrovatin (Opčine) 2'15"0, 2. Vidau 2'18"1, 3. Gašperlin, 4. Fonda, 5. Kokošar, 6. Sosič D., 7. Sosič Z., 8. Čok, 9. Sancin, 10. Debeljak, 11. Ščuka, 12. Čuk, 13. Marc. **Met krogle:** 1. Sedmak (KMI) 13,57, 2. Jurkič 13,57, 3. Presel 12,59, 4. Babič 12,36, 5. Kojanec 12,03, 6. Sosič A. 10,86, 7. Cibic 10,86, 8. Spacal 10,64, 9. Orel 10,20, 10. Florjančič 9,94, 11. Debeljak 9,19, 12. Škerlavaj 8,78, 13. Sušteršič 8,40, 14. Križmančič 8,35. **Met diska:** 1. Sedmak (KMI) 37,18, 2. Jurkič 32,09, 3. Presel 31,91, 4. Križmančič 30,30, 5. Florjančič 30,21, 6. Kojanec 28,20, 7. Furlanič 26,50, 8. Kokošar 26,09, 9. Urdih 24,35, 10. Sancin 24,30, 11. Cesar 22,80, 12. Sušteršič 17,70, 13. Babič 0. **Skok v višino:** 1. Jurkič (Skamperle) 1,57, 2. Sosič A. 1,52, 3-4. Kojanec, Furlanič 1,52, 5. Urdih 1,47, 6. Orel 1,42, 7. Sosič L. 1,37, 8. Presel 1,32, 9. Cesar 1,32.

Skok v daljino: 1. Cibic (Taborniki) 5,73, 2. Pilat 5,53, 3. Jurkič 5,45, 4. Urdih 5,43, 5. Gašperlin 5,14, 6. Sosič P. 4,95, 7. Sedmak 4,93, 8. Sirca 4,80, 9. Furlanič 4,66, 10. Rupel 4,52, 11. Sancin 4,48, 12. Sosič L. 4,38, 13. Cesar 4,33, 14. Mjot 4,13, 15. Kojanec 4,10. **ZENSKE - Tek na 60 m:** 1. Zavadlal (Telov. od.) 10"0, 2. Kuret 10"1, 3. Hmeljak 10"2; **Met krogle:** 1. Hmeljak (Telov. od.) 7,60, 2. Zavadlal 6,70, 3. Kuret 5,18; **Skok v višino:** 1. Kuret (Taborn.) 1,17, 2. Zavadlal 1,12, 3. Hmeljak 1,07; **Skok v daljino:** 1. Zavadlal (Telov. od.) 3,45, 2. Hmeljak 3,18, 3. Kuret 3,01.

VESNA - SV. KRIŽ - ILIRIJA - PROSEK 4:2 (1:1)

Ob navdušenem navijanju številnega občinstva se je odvijala zanimiva tekma med močnimi ekipama z našega Krasa. Križani so bili prodornejši in so si zaradi tega zaslužili zmago. Pohvaliti je treba tudi izredno požrtvovalnost Prosečanov. Gole so zabili: Husu (V.) ob 1', Puntar (I.) ob 19' prvega polčasa; Metelko (I.) ob 9', Sulčič (V.) ob 12', Husu (V.) ob 17' in Sulčič (V.) ob 35' drugega polčasa. Ekipi sta pod vodstvom prof. Bojana Pavletiča nastopili v naslednjih postavah:

Vesna - Sv. Križ: Čah; Švab, Sulčič M.; Košuta, Sedmak, Pičulin; Švab, Košuta, Sulčič, Husu, Stergovšek.

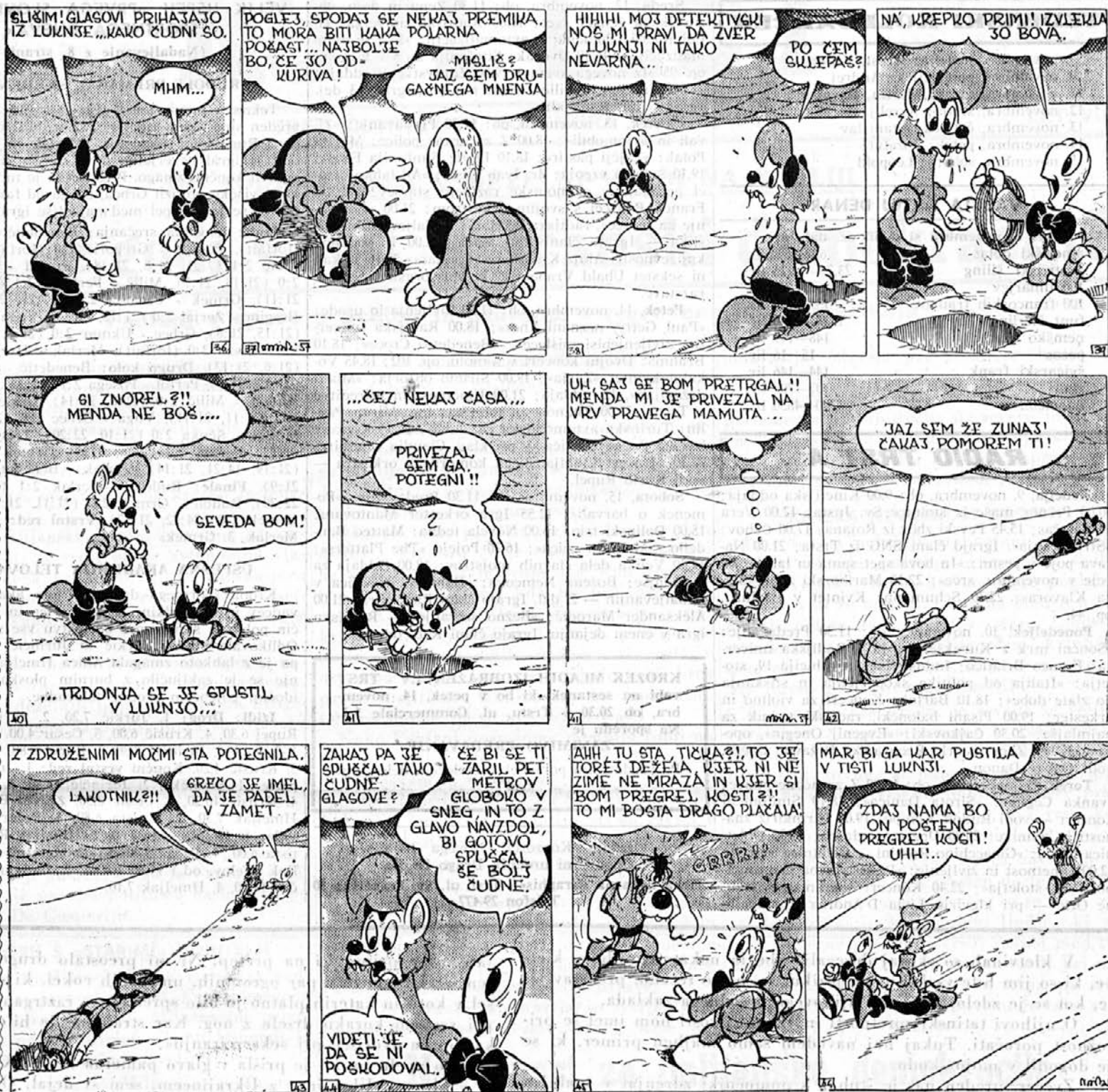
Ilirija - Prosek: Bukavec; Milič, Cibic; Furlan, Miani, Kralj; Puntar, Sardoč, Čuk, Metelko, Luksa.

TELOVADKINJE NAJBOLJŠE TUDI V ODBOJKI

Po končani nogometni tekmi je množica gledalcev odšla v dvorano, kjer je prisostvovala tekam v ženski odbojki. Vse igralko so bile zelo požrtvovalne. Najboljšo rutino so pokazale odbojkarice Telovadnega odseka in so zaradi tega tudi osvojile prvo mesto.

Izidi: Taborniki - KMI 2:1 (15:4, 5:15, 15:0), Telovadni odsek - PD Pregarc 2:0 (15:2, 15:5); Finale: Telovadni odsek - Taborniki 2:0 (15:6, 15:10). Postave: Telovadni odsek: Pavletič (kap.), Hmeljak, Batista, Sirca, Zavadlal, Stoka; **Taborniki:** Drasič (kap.), Campagnoli, Ukmar, Kmet, Slama, Ursič; **KMI:** Batista (kap.), Požar, Dietz, Kolarič, Stofla, Podgornik; **PD Pregarc:** Trobec (kap.), Bonec, Rebec, Guštin, Veljak, Pertot.

(Nadaljevanje na 10. strani)

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

89

Nismo mogli verjeti, da so plod nove, socialistične vzgoje. Nekateri so se tolažili s tem, da so ti Ukrajinci piškavo sadje, ki je odpadlo s sovjetskega drevesa, ko je završala v njegove veje vojna vihra. Mnoge so namreč poslali v Dachau iz taborišč za civilne delavce. Toda tega piškavega sadja je bilo zelo dosti. Največ od vseh narodnosti. Bili so na vseh »delovnih komandah« in povsod več kot drugih. V začetku so napravili vse prej kot simpatičen vtis s svojimi nekoliko mongolsko rezanimi širokimi obrazi, s topimi nosovi, vreščanjem in grobstvju. Toda potem se jim je začel človek čuditi zaradi njihove življenjske sile in optimizma. Poleg Italijanov (in slovenskih Primorcev ter Istranov) niso dobivali nikakih živilskih zavojev in so vendar bili najbolj zdravi in trdoživi od vseh. Morda tudi zato, ker so bili po veliki večini sami mladi fantje, ki so laže prenašali trdote in pomanjkanje taboriščnega življenja kot starejši ljudje, ki so se bili v udobnem življenju že nekoliko raznežili. Vsekakor so se znali najbolj prilagoditi življenju v taborišču. Nihče se ni znal tako varovati vsega slabega, a nihče tudi ne tako spretno odkriti in izkoristiti vsake majhne pred-

nosti in ugodnosti, vsak dodatni grizljaj hrane, pa bodisi na pošten ali nepošten način in nihče si tudi ni upal za take majhne ugodnosti toliko tvegati kot oni. Izvohali so vse in poskusili vse. Bili so kot voda, ki pronikne tudi v najmanjšo špranjo. Če je bilo možno kje kaj ukrasti, so gotovo ukradli, pa naj je šlo za lastnino sotrpina ali SS-ovsko. Če je priložnost kdaj koga napravila tatu, je gotovo te Ukrajince. Toda tatvina je bila v Dachau že kos junaštva, ker je bila včasih tudi smrtno nevarna in ker je pomenila nasproti SS-ovcem že sabotažo; torej je bila celo moralno utemeljena.

Strože smo sodili tatvine v škodo sointernancev, ki so bile včasih res brezobzirne in zahrbtnje. Toda ti primitivni ljudje iz ukrajinskih step, ki so morda šele pred kratkim prišli v tovarne iz kakega zakotnega kolhoza, so imeli v svoji sestradanosti malo smisla za moralne pomisleke. Glavno jim je bilo, da se najedo in si podaljšajo življenje. Kdor je to razumel, jim je laže odpustil tatvine in brezobzirnosti. Bili so namreč tudi vsak hip pripravljene, da se stepejo zaradi najbolj brezpomembne malenkosti, pri čemer so držali skupaj kot nobena druga narodnost. Bili so organizirani v nekake tolpe in, kakor hitro se je kateri od njih sprl s človekom druge narodnosti, so se takoj grozeče zgrnili, pripravljene, da padejo s pestmi po nasprotniku svojega rojaka, kakor hitro bi temu trda predla ali še prej, ne glede na to, če je imel prav ali ne.

TEDENSKI KOLEDARČEK

9. novembra, **nedelja**: Orest, Fedor
 10. novembra, **ponedeljek**: Andrej
 11. novembra, **torek**: Martin, Davorin
 12. novembra, **sreda**: Avrelj
 13. novembra, **četrtek**: Stanislav
 14. novembra, **petek**: Jozafat
 15. novembra, **sobota**: Leopold

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 5. novembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlató	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 9. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.45 Pevski zbor iz Rojana; 17.00 Cehov: »Stric Vanja«. Igrajo člani SNG iz Trsta; 21.00 Narava poje v pesmi: »In bova spet sama in lahka, ko veje v novembu, srce«; 22.10 Mariborski zbor »Slava Klavora«; 22.30 Schumann: Kvintet v Es-duru, op. 44.

Ponedeljek, 10. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Sončni mrk v Kurukšetri«; 18.00 Radijska univerza: Franco Briatico: Industrijska revolucija 19. stoletja: »Italija od politike skoparjenja in stiskanja do zlate dobe«; 18.10 Bartok: Koncert za violino in orkester; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Čajkovski: »Evgenij Onegin«, opera v 3 dej. Zbor in ork. Beograjske Državne Opere, vodi Oskar Danon.

Torek, 11. novembra, ob: 18.00 Z zaračane police: Ivanka Cegnar: »Sirota Danica«; 18.10 Simfonični koncert — vodi Rudolf Kempe; 19.05 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.30 Operetna glasba; 21.00 Obletnica tedna: »Gioacchino Rossini — 90-letnica smrti«; 22.00 Umetnost in življenje: »Profil stavbarske umetnosti 20. stoletja«; 22.40 Koncert sopranistke Ondine Otte — pri klavirju Livia D'Andrea Romanelli.

Sreda, 12. novembra, ob: 11.30 Zena in dom, obzornik za ženski svet; 18.00 Radijska univerza: G. Colonnetti: Pomenki o avtomatizaciji: »Kaj je avtomatizacija«; 18.10 Dvorak: Simfonija št. 5 v E-molu, op. 95 »Iz novega sveta«; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 Giuseppe Achille: »Fant naj bo«, igra v 3 dej. Igrajo člani Rad. odra.

Četrtek, 13. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Zivali in avtomobili«; 18.00 Z začarane police: Marija Polak: »Zajčji pastir«; 18.10 Liszt: Simfonija Faust; 19.10 Sola in vzgoja: dr. Ivan Lasič: »Ali lahko otroci posegajo v ekonomske razmere staršev?«; 20.30 Franck Pourcel s svojim orkestrom; 21.00 »Potovanje na mesec«, radijska zgodba v nadaljevanjih — 2. slika — Igrajo člani Rad. odra; 22.00 Iz sodobne književnosti: Alojz Krajgher: »Cankar«; 22.15 Vokalni sekstet Ubald Vrabec; 22.30 Mussorgsky: Slike z razstave.

Petek, 14. novembra, ob: 11.30 Življenja in usode: »Paul Getty, neznan knez«; 18.00 Radijska univerza: Življenjepisi mislecev: »Benedetto Croce«; 18.10 Brahms: Dvojni koncert v A-molu, op. 102; 18.45 Vokalni kvintet »Zarja«; 19.00 Sirimo obzorja: »Mladi državljani«, 12. oddaja; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: ing. Miran Pavlin: Turinska avtomobilska razstava«; 22.15 Koncert basista Zarka Cvejiča — pri klav. Claudio Gherbitz; 22.30 oKncert Ljubljanskega komornega orkestra — vodi Karlo Rupel.

Sobota, 15. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Pomenek o barvah«; 12.55 Igra orkester Mantovani; 15.00 Dolinski trio; 16.00 Novela tedna: Matteo Banello: »Mrlič in opica«; 16.20 Pojejo »The Platters«; 17.30 Velika dela slavnih mojstrov; 18.00 Oddaja za najmlajše: Božena Nemcova: »Babica«, pravljica v nadaljevanjih — 2. del. Igrajo člani Rad. odra; 21.00 Aleksander Marodič: »Bežno srečanje« — Radijska igra v enem dejanju. Igrajo člani Rad. odra.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV - TRST
 vabi na sestanek, ki bo v petek, 14. novembra, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I.
 Na sporedu je

ZANIMIVO PREDAVANJE

Po predavanju pomenek o bodočem delovanju krožka.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29477

VELIK USPEH »PRVEGA SLOVENSKEGA ŠPORTNEGA DNEVA«

(Nadaljevanje z 8. strani)

RUDOLF PREMAGAL SKEDENJCE

Tekme v namiznem tenisu so trajale precej časa, preden smo dobili finaliste, ki so bili: član PD Pregarc Rudolf ter Skedenjca Merlak in Grmek. Rudolf je igral neverjetno dovršeno in si je tako zagotovil končno zmago. Presenetila je tudi igra Vuge, ki je visoko porazil Grbca, enega od favoritov. Tudi Pertot se je povzpел med najboljše igralce kraja.

Izidi: Izločilna srečanja: Benedetič - Zupan 2:0 (forfait), Posega - Gregorič 2:0 (forfait), Pertot - Cibic 2:1 (7:21, 21:8, 21:18), Rudolf - Hrevatin D. 2:0 (21:18, 21:7), Milič - Ferfolja 2:1 (21:16, 20:22, 21:11), Grmek - Cesarec 2:1 (17:21, 21:17, 21:10), Berginc - Zerjal 2:0 (21:12, 21:13), Vuga - Jurkič 2:0 (21:15, 21:8), Grbec - Ukmar 2:0 (21:7, 22:20), Ščuka - Starc 2:0 (forfait), Merlak - Hrevatin G. 2:0 (21:6, 21:13). **Drugo kolo**: Benedetič - Kovačič 2:0 (21:12, 21:8), Pertot - Posega 2:1 (20:22, 21:14, 21:18), Rudolf - Milič 2:0 (21:8, 21:14), Grmek - Berginc 2:0 (21:11, 21:11), Vuga - Grbec 2:0 (21:17, 21:13), Merlak - Ščuka 2:0 (21:10, 22:20). **Tretje kolo**: Rudolf - Pertot 2:0 (21:6, 21:6), Grmek - Vuga 2:1 (21:19, 14:21, 21:14), Merlak - Benedetič 2:0 (21:6, 21:9). **Finale**: Rudolf - Merlak 2:1 (21:14, 12:21, 22:20), Rudolf - Grmek 2:0 (21:11, 21:5), Merlak - Grmek 2:0 (24:22, 21:17). **Vrstni red**: 1. Rudolf, 2. Merlak, 3. Grmek.

USPEŠNA AKADEMIJA TELOVADCEV

Krona športnega dneva je bila akademija telovadcev in telovadkinj, ki so na lep in prikupen način pokazali številnemu občinstvu vse svoje znanje. Odlikovala sta se Jurkič in Jurinčič, pri ženskah pa je z lahkoto zmagala Anica Hmeljak. Tekmovanje se je zaključilo s burnim ploskanjem mimosidnim gojencem orodne telovadbe.

Izidi: Drog: 1. Jurkič 7,20, 2. Jurinčič 6,50, 3. Rupel 6,30, 4. Krusič 6,00, 5. Cesar 4,00. **Prosta vaja**: 1-2. Jurkič, Jurinčič 7,30, 3. Rupel 5,80, 4. Cesar 4,50, 5. Krusič 4,20. **Končni vrstni red**: 1. Jurkič (Skamperle) 14,50 točke, 2. Jurinčič 13,80, 3. Rupel 12,10, 4. Krusič 10,20, 5. Cesar 8,50. **ZENSKO - Greda**: 1. Hmeljak 7,20, 2. Batista 6,80, 3. Pečar 5,80. **Prosta vaja**: 1. Hmeljak A. 7,60, 2. Hmeljak R. 7,10, 3. Batista 6,00, 4. Pečar 5,40. **Končni vrstni red**: 1. Hmeljak (Telov. od.) 14,80 točke, 2. Batista 12,80, 3. Pečar 11,20, 4. Hmeljak 7,10.

D. T.

V kletvinah so skoraj dosegali Srbe in nekatere njihove kletve, ki so jim bile vsak hip na jeziku, so, bolje rečeno, predstavljale, kot se je zdelo, večji del njihovega besednega zaklada.

O njihovi tatinski spretnosti in iznajdljivosti bom imel še priložnost poročati. Tukaj naj navedem samo majhen primer, ki se je dogodil v mojo škodo.

Zvečer, preden nas je štubak s pomočniki zdrenjal v spalnico in na pograda, smo se morali sleči in sezuti ter spraviti obleke na omare. Vsak je napravil iz svojih stvari culo, jo prevezal z rokavi jopiča in jo spravil vrh kakšne omare. Tam pa seveda ni bilo prostora za toliko množino cul in tako so bile nagrjadene skoro do stropa. Cokle smo morali zložiti ob steni. Medtem ko smo mi spali ali vsaj skušali spati, nadrenjani na pogradih, so Ukrajinci neprestano vstajali in hodili dozdevno na stranišče, pri čemer so morali skozi dnevno sobo. A uspeh je bil ta, da smo našli drugo jutro svoje stvari razmetane po vsej sobi, a najboljše so odbrali seveda Ukrajinci zase, nam pa so pustili svoje cape. Lahko si je predstavljati zmešnjavo, ki je nastajala. Skoro nobeden od nas ni našel svoje cule tam, kjer jo je pustil. Med mrzličnim iskanjem in sprševanjem so hitro potekle minute, ki so bile določene za oblačenje, in tako je marsikoga presenetil jutranji apel še v spodnjih hlačah in bosega. Štubak ni hotel niti poslušati opravičil, pograbil je svojo gorjačo in začel rjoveti ter udrihati vsevprek. Ni prestalo drugo, kot da je vsak hitro oblekel prve cape, ki jih je otipal na tleh, premagujoč svoj gnus. Seveda so tudi meni odnesli culo. Ko sem stopil na stol in se stegoval ter jo iskal med cunjami na omari, mi je neki Ukrajinec gladko »sunil« (ali »organiziral«, kot se je reklo v Dachau) cokle, iz katerih sem samo za hip potegnil noge, da sem se vzpel na prste. Ko sem hotel spet stopiti nanje, jih ni bilo več, in Ukrajinci okrog mene, na katere sem se obrnil z zahtevo, da hočem imeti cokle nazaj, so se naredili užaljene, kot da še svoj živi dan niso nič ukradli, ter me začeli zmer-

jati in se pripravili na pretep. Ni mi preostalo drugega, kot da sem vtaknil noge v par ogromnih, umazanih cokel, ki sem jih našel v kotu in katerih platno je bilo spredaj vse raztrgano, da so mi pri vsakem koraku drsele z nog. Kar strah me je bilo pomisliti, kaj bo na dvorišču pri »ekserciranju«.

Po apelu pa mi je prišla v glavo pametna misel. Klin se izbija s klinom. Ukrajinec z Ukrajincem, sem si dejal. Ogledal sem si malo obraze okrog sebe in obljubil fantu, katerega obraz se mi je zdel najbolj barabski in prefrigan, pest prepčenca, če mi »preškrbi« par dobrih cokel. Čez dve minuti sem jih že imel. Od tedaj se me je fant držal kot nekak oproda in bil vedno pripravljen, da mi še napravi kako podobno uslugo.

Prvo jutro sem na lastno začudenje našel vse ostale stvari, čeprav raztresene po tleh: hlače sredi sobe in jopič pri straniščnih vratih. Spoznal sem oboje seveda samo po številki, ki je bila našita na njima, na prsni in v višini stegna. Te številke smo si morali pritiiti takoj prvi večer, ko smo prišli na blok, pod štubakovim osebnim nadzorstvom. A prišli so nam jih seveda Ukrajinci, ki so se seveda takoj ponudili, da nam napravijo to uslugo za malenkostno plačilo, za košček prepčenca, ki smo ga prinesli s seboj, ali za kaj podobnega. Prve čase po prihodu smo nosili na rdečem trikotniku s tintnim svinčnikom narisano črko J, kar je pomenilo Jugoslawien. Tako so Poljaki nosili črko P, Francozi F, Čehi B itd. Toda pozneje so nam molče dopustili, da smo zamenjali črko J s črko S (Slovenien), kar smo storili skoro vsi iz razloga, ki ga bom še pojasnil. Na belem traku nad trikotnikom pa smo nosili številko. Mi, ki smo prišli nazadnje, smo imeli najvišjo številko, okrog 66.000. Pozneje smo srečavali v taborišču internirance s številkami pod tisoč in celo pod sto, čeprav jih je bilo le še malo živih. Gledali smo jih kar s spoštovanjem, četudi je bil med njimi tudi »štubak«, Blockführer ali Kapo, ki si je z zločinskimi uslugami pridobil pravico, da je bil še živ. (Dalje)